

Έντυπο υλικό στα

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

Γ' ΤΑΞΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

**Ανακαλύπτουμε εικόνες,
πρόσωπα και ιστορίες**

Τόμος 2ος

**Έντυπο προσωρινό υλικό στα
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ**

**Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ
Ανακαλύπτουμε εικόνες,
πρόσωπα και ιστορίες**

**Το έντυπο προσωρινό υλικό στα
Θρησκευτικά δημιουργήθηκε με
την ευθύνη της Επιτροπής Εμπει-
ρογνωμόνων του Ινστιτούτου Εκ-
παιδευτικής Πολιτικής στο πλαίσιο
υλοποίησης του Υποέργου «Εκ-
πόνηση Προγραμμάτων Σπουδών
Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας
Εκπαίδευσης και Οδηγών για τον Εκ-
παιδευτικό «Εργαλεία Διδακτικών
Προσεγγίσεων» της Πράξης «ΝΕΟ
ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) -**

Νέο Πρόγραμμα Σπουδών». Το παρόν υλικό συνοδεύει το αντίστοιχο Πρόγραμμα Σπουδών και τον Οδηγό Εκπαιδευτικού.

Στο έντυπο προσωρινό υλικό για τα Θρησκευτικά Γ΄ Δημοτικού συνεργάστηκαν με τα μέλη της Επιτροπής Εμπειρογνωμόνων, και είχαν την παιδαγωγική επιμέλεια οι παρακάτω εκπαιδευτικοί:

ΣΥΝΤΑΞΗ ΦΑΚΕΛΟΥ

**Σταύρος Γιαγκάζογλου,
Σύμβουλος ΥΠΠΕΘ**

**Θανάσης Νευροκοπλής,
ΜΤη Θεολογίας, εκπαιδευτικός
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης,**

**μέλος της Επιτροπής Εμπειρογνω-
μόνων**

**Αντώνης Παναγάκης,
εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης, μέλος της Επιτροπής
Εμπειρογνωμόνων**

**Κατερίνα Βαλλιανάτου,
εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης**

**Ματίνα Βαρκάδου,
εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης, θεολόγος**

**Δήμητρα Κολόμβου,
εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης**

**Πηνελόπη Νικολαΐδου,
εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης**

**ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΟΠΟΙΗΣΗ
ΦΑΚΕΛΟΥ**

Θανάσης Νευροκοπλής

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Γιάννης Ζήκας, Φιλοκαλικό (1986)

Η αξιολόγηση, η κρίση των προσαρμογών και η επιστημονική επιμέλεια του προσαρμοσμένου βιβλίου πραγματοποιείται από τη Μονάδα Ειδικής Αγωγής του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Η προσαρμογή του βιβλίου για μαθητές με μειωμένη όραση από το ΙΤΥΕ – ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ πραγματοποιείται με βάση τις προδιαγραφές που έχουν αναπτυχθεί από ειδικούς εμπειρογνώμονες για το ΙΕΠ.

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ
ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

ΦΑΚΕΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

**Έντυπο προσωρινό υλικό στα
Θρησκευτικά Γ' Δημοτικού**

Τόμος 2ος

Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Χριστούγεννα: Ο Θεός γίνεται άνθρωπος ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 4

**Τα Χριστούγεννα όλα γύρω μας
αλλάζουν. Οι δρόμοι φωτίζονται με**

πολύχρωμα λαμπιόνια. Οι βιτρίνες των καταστημάτων ξεχειλίζουν από κάθε λογής παιχνίδια. Το σπίτι ντύνεται με τα γιορτινά του και το τραπέζι μας είναι γεμάτο λιχουδιές. Βγαίνουμε βόλτες, πάμε για ψώνια, ανταλλάσσουμε δώρα, διασκεδάζουμε. Είναι όμως μόνο αυτό τα Χριστούγεννα; Μήπως αυτά που περιγράψαμε είναι ο τρόπος που συνήθως γιορτάζουμε, αλλά όχι το αληθινό νόημα των Χριστουγέννων;

Ας ταξιδέψουμε πίσω στον χρόνο, σε εκείνη την κρύα νύχτα στη Βηθλεέμ. Πόσο ήρεμα, ήσυχα και απλά είναι όλα! Δεν υπάρχει καμία πολυτέλεια. Κι όμως μέσα σε μια φάτνη, έναν στάβλο, γεννιέται ο Θεός. Τι υπέροχο μάθημα ταπείνωσης! Γίνεται άνθρωπος για να μας δώσει την ευκαιρία να υψωθούμε

και να γίνουμε σαν κι εκείνον. Να φωτιστούμε από το φως του, να πάρουμε από τη δύναμή του.

Μας κάνει δώρο τον εαυτό του. Αρκεί να ανοίξουμε την καρδιά μας και να τον δεχτούμε μέσα μας. Έρχεται με αγάπη προς εμάς. Άλλωστε αυτό λέει και το όνομά του: «Εμμανουήλ» (Ο Θεός μαζί μας). Ας τον μιμηθούμε, λοιπόν, πλησιάζοντας κι εμείς με αγάπη τους συνανθρώπους μας. Ας τους προσφέρουμε δώρα αγάπης μέσα από την καρδιά μας. Ένα πιάτο φαγητό, μια καλή κουβέντα, ένα χάδι, μια αγκαλιά, ένα ρούχο που δε μας κάνει, ένα παιχνίδι που το βαρεθήκαμε μπορούν να δώσουν χαρά στη ζωή κάποιων ανθρώπων λιγότερο τυχερών από εμάς. Και κάνοντας αυτά

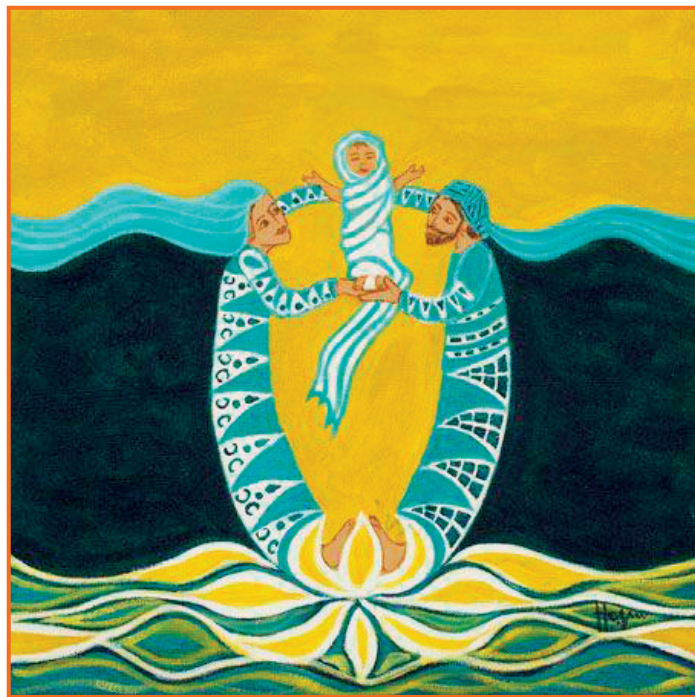
στους συνανθρώπους μας είναι σαν να τα κάνουμε στον Χριστό. Το είπε άλλωστε και ο ίδιος: «Σας βεβαιώνω πως αφού τα κάνατε αυτά για έναν από τους άσημους αδερφούς μου, τα κάνατε για μένα» (Μτ. 25, 40).

I. Ένα παιδί έρχεται στον κόσμο

Η προσδοκία και η χαρά της γέννησης ενός παιδιού

Μπορεί να μην βρισκόσουν εκεί για να το ζήσεις, αλλά, όταν οι γονείς σου πληροφορήθηκαν ότι πρόκειται να έρθεις στον κόσμο, πέταξαν από τη χαρά τους! Παππούδες και γιαγιάδες, φίλοι και συγγενείς έτρεξαν να συγχαρούν τους γονείς

σου και να μοιραστούν τη χαρά τους. Πραγματικά δεν υπάρχει κάτι καλύτερο στον κόσμο από το να γίνεσαι γονιός. Και μη νομίσεις ότι είναι κάτι εύκολο. Για θυμήσου τον Αβραάμ και τη Σάρα που όλη τους τη ζωή παρακαλούσαν τον Θεό να τους χαρίσει ένα παιδί και τελικά στα γεράματά τους απέκτησαν με θαύμα τον Ισαάκ που το όνομά του σημαίνει «γέλιο», γιατί έδωσε πολλή χαρά στη ζωή τους.

10 / 54 - 55

Το μέρος όπου ήρθες στον κόσμο είναι το πιο χαρούμενο νοσοκομείο, το μαιευτήριο! Ροζ και μπλε μπαλόνια, γλάστρες, ανθοδέσμες, γλυκά φτιάχνουν μία γιορτινή ατμόσφαιρα. Εντάξει, όλοι είχαν αγωνία περιμένοντας να γεννηθείς, αλλά μόλις ανακοινώθηκε η χαρούμενη είδηση της γέννησής σου, εξαφανίστηκε κάθε φόβος και αγωνία. Δε θα το θυμάσαι φυσικά, αλλά εκεί δέχτηκες τις πρώτες επισκέψεις, τα πρώτα δώρα.

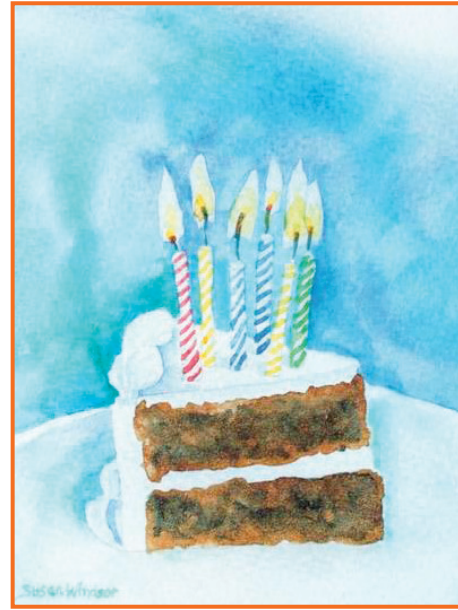
ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Πόσο χαριτωμένα είναι τα μωρά, και πόση χαρά δίνουν στην οικογένεια με τον ερχομό τους! Σχεδιάζουμε σε ένα μεγάλο χαρτί μία σκηνή, στην οποία

η οικογένεια υποδέχεται το νέο μέλος της. Όλοι μαζί μεταμορφώνουμε κατόπιν το σχέδιο σε κολλάζ με πολύχρωμα αποκόμματα από περιοδικά.

Γενέθλια: Γιορτάζουμε τη γέννηση ενός ανθρώπου. Δίνουμε και παίρνουμε δώρα

Είναι τόσο μεγάλη η χαρά όταν γεννιέται ένα παιδί, που γιορτάζουμε τη μέρα αυτή κάθε χρόνο. Τούρτα, κεράκια, το τραγούδι και, φυσικά, δώρα! Ίσως, σε καμία άλλη γιορτή δεν παίρνουμε τόσα δώρα. Είναι η αγάπη των συγγενών και φίλων οι οποίοι θέλουν να δώσουν χαρά. Ένα παιδικό χαμόγελο, άλλωστε, αξίζει όσο τίποτε στον κόσμο.

Τα γενέθλια μου!

Η πιο όμορφη στιγμή έφτασε! Είμαι περιτριγυρισμένος από πάρα πολλά κουτιά, μικρά και μεγάλα και πρέπει να τα ανοίξω όλα, γιατί όλα είναι για μένα. Σήμερα έχω τα γενέθλιά μου και μακάρι να τα είχα κάθε μέρα. Απορώ, δηλαδή, γιατί οι άνθρωποι να μην έχουν φτιάξει ένα ημερολόγιο πιο χαρούμενο; Γιατί να μην γιορτάζουμε πιο πολλές φορές τον χρόνο; Και μη νομίζετε ότι

**είμαι αχάριστος, δεν το λέω μόνο
για μένα, αλλά για όλα τα παιδιά
του κόσμου!**

**Δόξα Κοτσαλίδου,
Ο καθρέπτης μου**

**Κοιμήσου εσύ, μωράκι μου, σε
κούνια καρυδένια,
σε ρουχαλάκια κεντητά και
μαργαριταρένια.
Έλα Χριστέ και Παναγιά και παρ' το
στους μπαξέδες
και γέμισε τους κόρφους του
λουλούδια, μενεξέδες.
Κοιμήσου εσύ, παιδάκι μου, κι η
μοίρα σου δουλεύει
και το καλό σου ριζικό σου κουβαλεί
και φέρνει.
Κοιμάται νιο, κοιμάται νιο, κοιμάται
νιο φεγγάρι,**

Κοιμάται το παιδάκι μου στ' άσπρο
το μαξιλάρι.
Ο ύπνος τρέφει τα μωρά κι η 'γεια
τα μεγαλώνει
και η κυρά η Παναγιά τα
καλοξημερώνει.
Λαϊκό νανούρισμα

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- 1.** Σε ένα μεγάλο χαρτί φτιάχνουμε κουτάκια για τον κάθε μήνα. Εκεί, καταγράφουμε τα γενέθλια του κάθε συμμαθητή και της κάθε συμμαθήτριάς μας. Κρεμάμε το χαρτί στην τάξη, και φροντίζουμε να θυμόμαστε πότε πρέπει να ευχηθούμε στους φίλους μας που γιορτάζουν.

- 2.** Πώς γιορτάζουμε τα γενέθλια ενός αγαπημένου μας προσώπου; Οργανώνουμε μια φανταστική ή και πραγματική γιορτή γενεθλίων για ένα συμμαθητή ή συμμαθήτρια ή ένα μέλος της οικογένειάς μας. Τι χρειαζόμαστε για μια επιτυχημένη γιορτή;
- 3.** Μοιραζόμαστε τις ιδέες μας πάνω στην ερώτηση: «Τι έχει περισσότερη σημασία σε ένα δώρο: να είναι ακριβό ή να δίνεται με αγάπη;». Η δασκάλα ή ο δάσκαλος γράφει όλες τις ιδέες μας στον πίνακα και στη συνέχεια, αφού τις παρατηρήσουμε, συζητάμε γι' αυτές.

II. Χριστούγεννα: Ο νεογέννητος Ιησούς, ένα δώρο στον κόσμο

Από την Καινή Διαθήκη

Τα λόγια του αγγέλου στην Παναγία

Παρουσιάστηκε, λοιπόν, σ' αυτήν ο άγγελος και της είπε: «Χαίρε εσύ, η προικισμένη με τη χάρη του Θεού! Ο Κύριος είναι μαζί σου. Ευλογημένη από τον Θεό είσαι εσύ περισσότερο απ' όλες τις γυναίκες. Μη φοβάσαι Μαριάμ, ο Θεός

σου έδωσε τη χάρη του. Θα μείνεις έγκυος, θα γεννήσεις γιο και θα τον ονομάσεις Ιησού. Αυτός θα γίνει μέγας και θα ονομαστεί «Υιός του Υψίστου». Θα βασιλέψει για πάντα και η βασιλεία του δε θα έχει τέλος.

Λκ. 1, 28-32

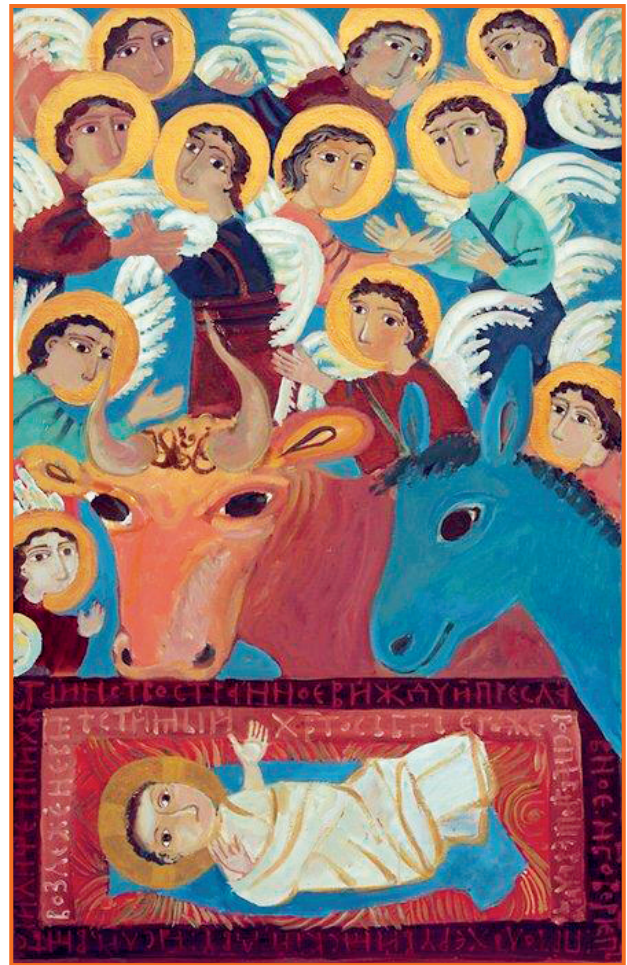
Η Γέννηση στη φάτνη της Βηθλεέμ

Εκείνες τις μέρες, ο Ρωμαίος Αυτοκράτορας Καίσαρας Αύγουστος διέταξε: «Όλοι οι άνθρωποι στην

αυτοκρατορία μου πρέπει να απογραφούν. Τα ονόματά τους πρέπει να γραφτούν σε καταλόγους για τη φορολογία. Καθένας πρέπει, για τον λόγο αυτό, να πάει στην πόλη απ' όπου κατάγεται». Έτσι και ο Ιωσήφ έπρεπε να πάει να δηλώσει το όνομά του στην πόλη του Δαβίδ, τη Βηθλεέμ, επειδή η καταγωγή του ήταν από την οικογένεια του βασιλιά Δαβίδ. Ξεκίνησε, λοιπόν, από τη Ναζαρέτ μαζί με τη Μαρία, για το μακρύ ταξίδι τους.

Στη Βηθλεέμ δεν βρήκαν χώρο στο πανδοχείο. Η μικρή πόλη ήταν γεμάτη ανθρώπους. Τελικά βρήκαν να μείνουν σ' ένα στάβλο. Τη νύχτα η Μαρία γέννησε το παιδί της, ένα γιο. Τον σπαργάνωσε και τον ξάπλωσε σ' ένα παχνί.

Στην περιοχή εκείνη υπήρχαν μερικοί βοσκοί, που έμεναν στην ύπαιθρο και φύλαγαν τα πρόβατά τους. Ξαφνικά έλαμψε γύρω τους φως, και τους παρουσιάστηκε ένας άγγελος. Οι βοσκοί τρόμαξαν, ο άγγελος όμως τους είπε: «Μην τρομάζετε! Σας φέρνω ένα χαρμόσυνο μήνυμα. Ο Θεός σας έστειλε τον Σωτήρα που σας είχε υποσχεθεί

**κι αυτός είναι ο Χριστός, ο Κύριος.
Σήμερα γεννήθηκε στη Βηθλεέμ.
Και τούτο είναι το σημάδι για να τον
αναγνωρίσετε: θα βρείτε ένα βρέ-
φος σπαργανωμένο και ξαπλωμένο
μέσα σ' ένα παχνί».**

**Ξαφνικά τότε, κοντά στον άγγελο,
παρουσιάστηκε πλήθος αγγέλων,
που υμνούσαν τον Θεό και έλεγαν:
«Δόξα στον ύψιστο Θεό και ειρήνη
στη γη. Αγάπη και σωτηρία για τους
ανθρώπους!». Οι βοσκοί πήγαν
γρήγορα στη Βηθλεέμ. Εκεί βρήκαν
τη Μαρία και τον Ιωσήφ, και το βρέ-
φος ξαπλωμένο στο παχνί και τους
διηγήθηκαν τα λόγια που τους είπε
ο άγγελος γι' αυτό το παιδί.**

**Η Μαρία διατηρούσε όλα αυτά τα
λόγια στην καρδιά της και τα σκε-
φτόταν συνεχώς. Οι βοσκοί γύρι-
σαν πίσω δοξάζοντας και υμνώντας**

τον Θεό για όλα όσα άκουσαν και είδαν. Η Μαρία και ο Ιωσήφ έδωσαν στο παιδί το όνομα Ιησούς, όπως τους το είχε πει ο άγγελος.

Λκ 2 8-20

**Τι να σου προσφέρουμε Χριστέ;
Όλα τα δημιουργήματα του Θεού
νιώθουν την ανάγκη να προσφέρουν
κάτι στον νεογέννητο Χριστό.**

Οι άγγελοι πρόσφεραν τον ύμνο.

Ξαφνικά παρουσιάστηκε ένα πλήθος από την ουράνια στρατιά των αγγέλων, οι οποίοι υμνούσαν τον Θεό και έλεγαν: «Δόξα στον ύψιστο Θεό και ειρήνη στη γη, αγάπη και σωτηρία για τους ανθρώπους» (Λκ. 2, 13-14).

Οι ουρανοί πρόσφεραν το αστέρι.

Το αστέρι που είχαν δει οι μάγοι ν' ανατέλλει με τη γέννηση του παιδιού, προχωρούσε μπροστά τους. Τελικά ήρθε και στάθηκε πάνω από τον τόπο όπου βρισκόταν το παιδί (Μτ. 2, 9).

Οι μάγοι πρόσφεραν τα δώρα.

Όταν είδαν το παιδί με τη Μαρία, τη μητέρα του, έπεσαν στη γη και

το προσκύνησαν. Ύστερα άνοιξαν τους θησαυρούς τους και του πρόσφεραν δώρα: χρυσάφι, λιβάνι και σμύρνα (Μτ. 2, 11).

Η έρημος πρόσφερε τη φάτνη, η γη τη σπηλιά, οι βοσκοί τον θαυμασμό τους, τα ζώα της φάτνης τη ζεστασιά τους κι εμείς οι άνθρωποι τη μητέρα του την Παναγία.

Η προσκύνηση των μάγων

Όταν γεννήθηκε ο Ιησούς στη Βηθλεέμ της Ιουδαίας, στα χρόνια του βασιλιά Ηρώδη, έφτασαν στα Ιεροσόλυμα σοφοί μάγοι από την Ανατολή και ρωτούσαν: «Πού είναι ο νεογέννητος βασιλιάς των Ιουδαίων; Είδαμε ν' ανατέλλει το άστρο

του και ήρθαμε να τον προσκυνή-
σουμε». Όταν έμαθε το νέο ο Ηρώ-
δης, ταραχτήκε, και μαζί του όλοι
οι κάτοικοι των Ιεροσολύμων. Φώ-
ναξε, λοιπόν, όλους τους αρχιερείς
και τους γραμματείς του λαού και
ζήτησε να τον πληροφορήσουν
πού θα γεννηθεί ο Μεσσίας. Κι αυ-
τοί του είπαν: «Στη Βηθλεέμ της
Ιουδαίας, γιατί έτσι γράφει ο προ-
φήτης:

Κι εσύ Βηθλεέμ, στην περιοχή του
Ιούδα,
δεν είσαι διόλου ασήμαντη ανάμεσα
στις σπουδαιότερες πόλεις του
Ιούδα,
γιατί από σένα θα βγει αρχηγός,
που θα οδηγήσει τον λαό μου, τον
Ισραήλ».

Ο Ηρώδης τότε κάλεσε κρυφά τους μάγους κι έμαθε απ' αυτούς από πότε ακριβώς φάνηκε το άστρο. Έπειτα τους έστειλε στη Βηθλεέμ λέγοντάς τους: «Πηγαίνετε και ψάξτε καλά για το παιδί· μόλις το βρείτε, να με ειδοποιήσετε, για να έρθω κι εγώ να το προσκυνήσω».

Οι μάγοι άκουσαν τον βασιλιά κι έφυγαν. Μόλις ξεκίνησαν, ξαναφάνηκε το άστρο που είχαν δει ν' ανατέλλει με τη γέννηση του παιδιού, και προχωρούσε μπροστά τους· τελικά ήρθε και στάθηκε πάνω από τον τόπο όπου βρισκόταν το παιδί. Χάρηκαν πάρα πολύ που είδαν ξανά το αστέρι. Όταν μπήκαν στο σπίτι, είδαν το παιδί με τη Μαρία, τη μητέρα του, κι έπεσαν στη γη και το προσκύνησαν. Ύστερα άνοιξαν

τους θησαυρούς τους και του πρόσφεραν δώρα: χρυσάφι, λιβάνι και σμύρνα. Ο Θεός όμως τους πρόσταξε στο όνειρό τους να μην ξαναγυρίσουν στον Ηρώδη· γι' αυτό έφυγαν για την πατρίδα τους από άλλο δρόμο.

Μτ 2, 1-12

Εμμανουήλ: το όνομα του Χριστού

«Η παρθένος θα μείνει έγκυος και θα γεννήσει γιο και θα του δώσεις το όνομα Εμμανουήλ» (Μτ. 1,

23). Στο κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο, ο άγγελος επαναλαμβάνει στον Ιωσήφ τα λόγια του προφήτη Ησαΐα, ο οποίος 800 χρόνια πριν τη γέννηση του Χριστού προφήτευσε ότι το όνομα του Ιησού Χριστού θα είναι «Εμμανουήλ» που σημαίνει: Ο Θεός είναι μαζί μας.

Διαβάζουμε την Εικόνα της Γέννησης του Χριστού

28 / 60 - 61

Ο αγιογράφος πρώτα θέλει να τονίσει τον εορταστικό και πανηγυρικό χαρακτήρα των Χριστουγέννων. Άγγελοι, άνθρωποι, φύση γιορτάζουν, συμμετέχοντας στη μεγάλη χαρά της γέννησης του Χριστού.

Στο κέντρο, βλέπουμε τα πιο σημαντικά πρόσωπα: το θείο Βρέφος και τη Μητέρα του. Βρίσκονται μέσα σε σκοτεινό σπήλαιο που συμβολίζει το σκοτάδι που βρισκόταν ο κόσμος πριν τη γέννηση του Χριστού. Μέσα σε πέτρινη φάτνη βρίσκεται σπαργανωμένο το θείο Βρέφος και πάνω του πέφτει η ακτίνα του άστρου. Είναι ένας πολύ όμορφος τρόπος να μας δείξει ο αγιογράφος ότι αυτό το βρέφος είναι ο Υιός του Θεού που το συνοδεύει το θείο φως του. Ταυτόχρονα, όμως, είναι και

άνθρωπος που γεννήθηκε, όπως όλα τα μωράκια στον κόσμο, και γι' αυτό εικονίζεται με τα σπάργανά του.

Η Παναγία βρίσκεται γονατιστή δίπλα του να το προσκυνά. Ζωγραφίζεται μεγαλύτερη από τα υπόλοιπα πρόσωπα της παράστασης. Είναι το πρόσωπο που τιμούμε ιδιαίτερα, γιατί με την αποδοχή της γεννήθηκε ο Χριστός.

Μέσα στο σπήλαιο και πίσω από τη φάτνη, ζωγραφίζονται ένα βόδι κι ένα γαϊδουράκι, που συμβολίζουν τους ανθρώπους της Παλαιάς Διαθήκης που περίμεναν και αναγνώρισαν τον Ιησού ως Μεσσία.

Στο επάνω αριστερό μέρος της εικόνας, άγγελοι κοιτάζουν το αστέρι και δοξολογούν. Ο Ιωσήφ δεν είναι δίπλα στην Παναγία, όπως θα

περίμενε κανείς, αλλά στην άκρη της εικόνας. Ο ζωγράφος θέλει να τονίσει ότι δεν είναι ο πατέρας, αλλά μόνον ο προστάτης του Ιησού και της Μητέρας του.

Στο άλλο κάτω άκρο της εικόνας, εικονίζεται το πρώτο λουτρό του βρέφους. Είναι μια σκηνή που δεν αναφέρεται στο Ευαγγέλιο, αλλά χρησιμοποιείται από τον αγιογράφο για να δείξει ότι ο Θεός που έγινε άνθρωπος συμμετέχει σε όλες τις πτυχές της ανθρώπινης ζωής.

Παραστάσεις της Γέννησης απ' όλο τον κόσμο

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Παρατηρούμε προσεκτικά τις εικόνες της Γέννησης από όλο τον κόσμο. Απαντάμε στις παρακάτω ερωτήσεις, προσέχοντας να στηρίζουμε τη θέση μας με λογικά επιχειρήματα:

↓ Τι βλέπω; Τι νομίζω ότι θα ακολουθήσει στην ιστορία;

↓ Τι σκέφτομαι γι' αυτό που βλέπω;

↓ Τι είναι αυτό που με κάνει να αναρωτιέμαι

2. Με φιγούρες πήλινες ή πλαστικές ή ακόμα και με χαρτονένιες που θα ζωγραφίσουμε στην τάξη, φτιάχνουμε και στολίζουμε σε μια γωνιά μία φάτνη. Δίνουμε ιδιαίτερη σημασία στα πρόσωπα, στις θέσεις και στο ύφος τους.

3. Μοιραζόμαστε ιδέες και φράσεις μας για τη λέξη «Χριστούγεννα». Ο δάσκαλος ή η δασκάλα καταγράφει τις ιδέες μας

στον πίνακα και μας βοηθάει να συζητήσουμε και να απαντήσουμε στην ερώτηση «τι γιορτάζουμε τελικά τα Χριστούγεννα;».

III. Η γιορτή των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς

Στις 25 Δεκεμβρίου η Εκκλησία γιορτάζει τα Χριστούγεννα, ψάλλοντας το τροπάριο:

Ἡ γέννησίς σου, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἀνέτειλε τῷ κόσμῳ τὸ φῶς τὸ τῆς γνώσεως· ἐν αὐτῇ γὰρ οἱ τοῖς ἄστροις λατρεύοντες, ὑπὸ ἀστέρος ἐδιδάσκοντο· σὲ προσκυνεῖν τὸν Ἥλιον τῆς δικαιοσύνης καὶ σὲ γινώσκειν ἐξ ὕψους ἀνατολήν, Κύριε δόξα σοι.

Η Γέννησή Σου, Χριστέ και Θεέ
μας, έκανε να ανατείλει στον
κόσμο το φως της αληθινής
γνώσης. Γιατί στη Γέννησή Σου,
εκείνοι που ως τώρα λατρεύανε
τα αστέρια, διδάχτηκαν από
το αστέρι που τους οδήγησε
στη φάτνη να προσκυνούν
μονάχα Εσένα, που είσαι ο
Ήλιος της Δικαιοσύνης και να Σε
αναγνωρίσουν σαν ανατολή που
χαράζει από ψηλά. Κύριε, ας είσαι
δοξασμένος!

**Από την ελληνική και ξένη λογο-
τεχνία**

**Κωστής Παλαμάς, Να 'μουν του
στάβλου έν' άχυρο**

Να 'μουν του στάβλου έν' άχυρο,
ένα φτωχό κομμάτι
την ώρα π' άνοιγ' ο Χριστός στον
ήλιο του το μάτι.

35 / 63

Να ιδώ την πρώτη του ματιά και το
χαμόγελό του,
το στέμμα των ακτίνων του γύρω
στο μέτωπό του.
Να λάμψω από τη λάμψη του κι εγώ
σαν διαμαντάκι
κι από τη θεία του πνοή να γίνω
λουλουδάκι.
Να μοσκοβοληθώ κι εγώ από την
ευωδία,
που άναψε στα πόδια του των
Μάγων η λατρεία.
Να 'μουν του στάβλου ένα άχυρο
ένα φτωχό κομμάτι
την ώρα π' άνοιγ' ο Χριστός στον
ήλιο του το μάτι.

Τέλλος Άγρας, Είδα χτες το βράδυ στ' όνειρό μου

Είδα χτες το βράδυ στ' όνειρό μου,
τον γεννημένο μας Χριστό,
τα βόδια επάνω του εφυσούσαν,
όλο το χνώτο τους ζεστό.

Το μέτωπό του ήταν σαν ήλιος,
και μέσα η φάτνη η φτωχική,
άστραφτε πιο καλά από μέρα,
με κάποια λάμψη μαγική.

Στα πόδια του έσκυβαν οι Μάγοι
κι έμοιαζε τ' άστρο από ψηλά
πως θα καθίσει σαν κορώννα,

στης Παναγίτσας τα μαλλιά.

Βοσκοί πολλοί και βοσκοπούλες,
τον προσκυνούσαν ταπεινά,
ξανθόμαλλοι άγγελοι εστεκόνταν
κι έψελναν γύρω του «ωσαννά».

Μα κι από αγγέλους κι από μάγους,
δεν ζήλεψα άλλο πιο πολύ,
όσο της Μάνας Του το στόμα,
και το ζεστό ζεστό φιλί.

Ο Ινδιάνος στη φάτνη

Να ένας Ινδιάνος μες στη φάτνη.
Περίεργο. Πώς βρέθηκε εδώ;
Ανάμεσα στα πρόβατα, στους
μάγους,
Κάτ' απ' τ' αστέρι, δίπλα στον
βοσκό;
- Γκρίζε αητέ, να φύγεις απ' τη
φάτνη.

Παρ' το τσεκούρι σου και δρόμο από
δω.

Τι θέση μπορεί να' χει ένας Ινδιάνος
πλάι στο θείο, νιογέννητο μωρό;
Μα εκείνος δεν ακούει, δεν
απαντάει.

Κουράστηκε. Ταξίδι μακρινό....
Γυρίζει, τους κοιτάει, χαμογελάει,
χαμόγελο αγάπης, τρυφερό.
Ίσως να άκουσε το μήνυμα της
φάτνης
κι έτρεξε να 'ρθει τόσο βιαστικά,
να πει σε όλους μας μ' αυτό το
χαμογέλιο:
«Ειρήνη, αδέλφια, κι αγάπη στην
καρδιά».

Τζιάνι Ροντάρι,
Φλυαρίες ανάμεσα
στον ουρανό και τη γη

Ελληνικά κάλαντα

Χριστουγεννιάτικα κάλαντα

Καλήν εσπέραν άρχοντες
κι αν είναι ορισμός σας
Χριστού τη θεία γέννηση
να πω στ' αρχοντικό σας.

Χριστός γεννάται σήμερα
εν Βηθλεέμ τη πόλη

οι ουρανοί αγάλλονται
χαίρει η φύσις όλη.

Εν τω σπηλαίω τίκτεται
εν φάτνη των αλόγων
ο βασιλεύς των ουρανών
και ποιητής των όλων.

Πλήθος αγγέλων ψάλλουσι
το «Δόξα εν υψίστοις»
και τούτο Άξιον εστί
η των ποιμένων πίστις.

Εκ της Περσίας έρχονται
τρεις Μάγοι με τα δώρα
άστρο λαμπρό τους οδηγεί
χωρίς να λείψει ώρα.

Εμείς εδώ δεν ήρθαμε να φάμε και
να πιούμε
παρά σας αγαπούσαμε κι ήρθαμε να
σας δούμε.
Εδώ που τραγουδήσαμε πέτρα να
μην ραγίσει
Και ο νοικοκύρης του σπιτιού
χρόνους πολλούς να ζήσει.
Δώστε μας και τον κόκορα δώστε
μας και την κότα
δώστε μας και πέντ' έξι αυγά να
πάμε σ' άλλη πόρτα.

Πρωτοχρονιάτικα κάλαντα

44 / 65 - 66

Αρχιμηνιά κι Αρχιχροινιά
ψηλή μου δεντρολιβανιά
κι αρχή καλός μας χρόνος
εκκλησιά με τ' άγιο θρόνος.

Αρχή που βγήκε ο Χριστός
άγιος και πνευματικός,
στη γη να περπατήσει
και να μας καλοκαρδίσει.

Άγιος Βασίλης έρχεται,
και δεν μας καταδέχεται,
από την Καισαρεία,
συ' σαι αρχόντισσα κυρία.

Βαστά εικόνα και χαρτί
ζαχαροκάρνο, ζυμωτή
χαρτί και καλαμάρι
δες και με, δες και με το παλικάρι.

Το καλαμάρι έγγραφε,
τη μοίρα του την έλεγε
και το χαρτί και το χαρτί ομίλει
Άγιε μου, άγιε μου καλέ Βασίλη.

Κάλαντα Ζακύνθου

Αρχιμηνιά κι αρχιχροινιά κι αρχή
καλός μας χρόνος,
υγεία αγάπη και χαρά να φέρει ο
νέος χρόνος,
υγεία αγάπη και χαρά να φέρει ο
νέος χρόνος.
Να ζήσει ο κύρης ο καλός να ζήσει
κι η κυρά του,
όλα του κόσμου τ' αγαθά να έχει η
φαμελιά του,
όλα του κόσμου τ' αγαθά να έχει η
φαμελιά του.
Να ζήσει τ' αρχοντόπουλο που 'χει
καρδιά μεγάλη,

σ' εμάς και την παρέα μας ένα
φλουρί να βάλει,
σ' εμάς και την παρέα μας ένα
φλουρί να βάλει.

**Κάλαντα και τραγούδια απ'
όλο τον κόσμο**
Σάντα Λουτσία

Σάντα Λουτσία Σάντα

Λουτσία

πλημμύρισ' από φως η

Σουηδία

Φως για αγάπη φως για υγεία

Σάντα Λουτσία Σάντα Λουτσία

Στ' άσπρα ντυμένα τα κοριτσάκια

και στα μαλλάκια τους λάμπουν

κεράκια

Όνειρο από φως μια οπτασία

Σάντα Λουτσία Σάντα Λουτσία.

**Παραδοσιακό Σουηδίας,
μετάφραση Γιαννίκου Κατερίνα**

Η Μπεφάνα

Έρχεται έρχεται η Μπεφάνα με τη
σκούπα τη μεγάλη
στα παιδιά της Ιταλίας δώρα για να
φέρει πάλι

Απ' τη Ρώμη ξεκινάει και στη
Νάπολη θα φτάσει
και από κει στη Βενετία και στην
Πίζα θα πετάξει

Η Μπεφάνα η Μπεφάνα
θα 'ρθει πάλι η Μπεφάνα
Όλη μέρα κι όλη νύχτα το Χριστό

στα σπίτια ψάχνει
και δωράκια στα παιδάκια απ' το
σάκο της θα βγάλει

Είναι αστεία και γελάει και το
σκούφο της φοράει
κι όταν βλέπει γονδολιέρη χαίρεται
και τραγουδάει

Η Μπεφάνα η Μπεφάνα
θα' ρθει πάλι η Μπεφάνα

Είναι αστεία και γελάει και το
σκούφο της φοράει
κι όταν βλέπει γονδολιέρη χαίρεται
και τραγουδάει

Η Μπεφάνα η Μπεφάνα
θα 'ρθει πάλι η Μπεφάνα.

Παραδοσιακό Ιταλίας, μετάφραση
Γιαννίκου Κατερίνα

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- 1.** Με τη βοήθεια της δασκάλας ή του δασκάλου μας, ή και του δασκάλου ή της δασκάλας της Μουσικής, χωριζόμαστε σε μικρές ομάδες. Ετοιμάζουμε και παρουσιάζουμε χριστουγεννιάτικη μουσική και τραγούδια που μας αρέσουν σε όλο το σχολείο, από τάξη σε τάξη. Δίνουμε προσοχή και στην παρουσίαση: ναι στα σκουφάκια και στα τρίγωνα, όχι στα βατραχοπέδιλα και τις κοντομάνικες μπλούζες!
- 2.** Παρατηρούμε με προσοχή τον πίνακα του Νικολάου Λύτρα «Τα κάλαντα» (σελ. 44 / 66).

Σκεφτόμαστε και συζητάμε με επιχειρήματα:

- ✚ **Τι μπορεί να σκέφτονται ή να νιώθουν τα πρόσωπα του πίνακα σε σχέση με αυτό που κάνουν;**
- ✚ **Τι θα μπορούσαν ίσως να γνωρίζουν ή να πιστεύουν για αυτό που κάνουν;**
- ✚ **Τι είναι αυτό για το οποίο πιθανόν να νοιάζονται και τι να φροντίζουν;**

3. Κατασκευάζουμε και στολίζουμε όλοι μαζί ένα καραβάκι, ακούγοντας κάλαντα από διάφορες περιοχές της Ελλάδας!

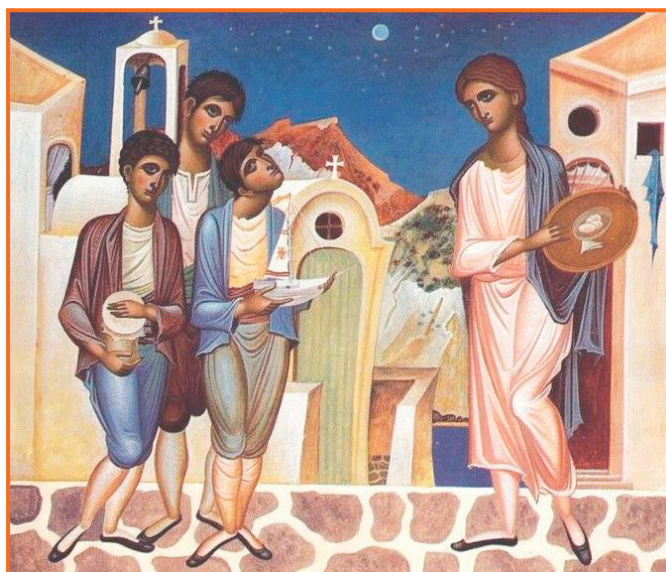
- 4.** Οργανώνουμε μια επίσκεψη σε ένα ίδρυμα της πόλης ή της περιοχής μας για να πούμε τα κάλαντα (χωρίς να ξεχάσουμε το караβάκι μας!). Ετοιμάζουμε και παίρνουμε μαζί μας και μικρά δώρα, για να σκορπίσουμε ακόμα περισσότερη χαρά!
- 5.** Φτιάχνουμε ένα χριστουγεννιάτικο δέντρο στο ταμπλό της τάξης. Για στολίδια κόβουμε στρογγυλά χαρτάκια και πάνω τους γράφουμε ένα συναίσθημα που μας φέρνουν τα Χριστούγεννα.
- 6.** Φτιάχνουμε από πηλό μικρά και ελαφρά στολίδια για το χριστουγεννιάτικο δέντρο.

Αφού στεγνώσουν καλά, τα χρωματίζουμε και τα διακοσμούμε με τη βοήθεια της δασκάλας ή του δασκάλου μας, ή και της δασκάλας ή του δασκάλου των Εικαστικών.

- 7. Αναζητούμε και παρουσιάζουμε στην τάξη χριστουγεννιάτικα έθιμα του τόπου μας.**
- 8. Φτιάχνουμε με πολύχρωμα υλικά όμορφες κάρτες για να ευχηθούμε «Καλά Χριστούγεννα» στα αγαπημένα μας πρόσωπα!**

Τα Χριστούγεννα στην Ελλάδα. Ήθη και έθιμα

Τα Χριστούγεννα στην Ελλάδα ο τόπος γεμίζει μελωδίες γιορτινές και οι δρόμοι και οι πλατείες φωτίζονται και πλημμυρίζουν από κόσμο. Οι οικογένειες και οι παρέες μεγαλώνουν. Από τις κουζίνες των σπιτιών ξεχύνονται λογιών λογιών αρώματα, στολισμένα караβάκια και χριστουγεννιάτικα δέντρα καμαρώνουν στα σπίτια και στις βιτρίνες των μαγαζιών, παραμύθια και ιστορίες για καλικάντζαρους λέγονται δίπλα στο αναμμένο τζάκι, δώρα, παιχνίδια και ευχές δίνουν αυτές τις ημέρες το δικό τους ξεχωριστό χρώμα σε όλες τις περιοχές της Ελλάδας.

Κάθε περιοχή έχει τα δικά της έθιμα από τα παλιά χρόνια έως σήμερα. Τα κάλαντα των παιδιών, το χριστουγεννιάτικο δέντρο ή το στολισμένο φανάρι, τα φαναράκια της νύχτας, τα παιχνίδια και τα γλυκά είναι παραδόσεις που διαφέρουν από τόπο σε τόπο.

Νωρίς το πρωί της παραμονής, τα παιδιά βγαίνουν στους δρόμους και λένε τα κάλαντα: «Καλήν ημέραν άρχοντες, κι αν είναι ορισμός σας, Χριστού τη Θεία Γέννηση να πω στ' αρχοντικό σας...».

Γλυκά των Χριστουγέννων

Τα παραδοσιακά γλυκά της γιορτής είναι τα μελομακάρονα, οι κουραμπιέδες και οι δίπλες. Παραδοσιακά επίσης οι νοικοκυρές έπλαθαν το χριστόψωμο που γίνεται με ειδική μαγιά φτιαγμένη με ξερό βασιλικό και το ζύμωμά του είναι μια ιεροτελεστία με πολλή υπομονή. Στη διάρκεια του ζυμώματος η νοικοκυρά λέει: «Ο Χριστός γεννιέται, το φως ανεβαίνει, το προζύμι για να γένει». Το χριστόψωμο είναι το ψωμί για το χριστουγεννιάτικο τραπέζι. Ο νοικοκύρης το κόβει, αφού πρώτα το σταυρώσει, και το μοιράζει σε όλη την οικογένεια και στους καλεσμένους.

Το έθιμο του αναμμένου πουρναριού στην Ήπειρο

Όποιος πάει στο σπίτι του γείτονα, για να πει τα «χρόνια πολλά», μα και τα παντρεμένα παιδιά που θα πάνε στο πατρικό τους, κρατούν ένα κλαδί δέντρου που καίει τρίζοντας. Έτσι αναμμένο, το πηγαίνουν και γεμίζουν φωτιές και κρότους τα σκοτεινά δρομάκια του χωριού. Σε άλλα χωριά, δεν κρατούν ολόκληρο το κλαδί του δέντρου, αλλά μια χούφτα δαφνόφυλλα και πουρναρόφυλλα, που τα πετούν στο τζάκι μόλις μπούνε στο σπίτι. Όταν τα ξερά φύλλα πιάσουν φωτιά κι αρχίσουν να τρίζουν και να πετάνε σπίθες, εύχονται: «Αρνιά, κατσίκια, νύφες και γαμπρούς!».

Το «τάισμα» της βρύσης στη Θεσσαλία

Τα μεσάνυχτα ή κοντά στο χάραμα των Χριστουγέννων, οι κοπέλες πηγαίνουν στην πιο κοντινή βρύση για «να κλέψουν το άκραντο νερό», δηλαδή το αμίλητο, γιατί σε όλη τη διαδρομή δεν μιλούν καθόλου. Μόλις φτάσουν, αλείφουν τη βρύση με βούτυρο και μέλι, και βάζουν ένα κλαδί ελιάς με την ευχή: «όπως τρέχει το νερό σ' βρυσούλα μ', έτσ' να τρέχ' και το βιο μ'», δηλαδή: όπως τρέχει το νερό να τρέχει και η ευημερία στο σπίτι τον καινούριο χρόνο και η ζωή του να είναι γλυκιά σα μέλι.

Πρωτοχρονιάτικα έθιμα και παραδόσεις

Όπως τα Χριστούγεννα έτσι και την Πρωτοχρονιά όλοι είναι χαρούμενοι και προετοιμάζονται για την πρώτη μέρα του νέου χρόνου με γιορτινές μελωδίες, πεντανόστιμα γλυκά, παραμύθια και ιστορίες, δώρα και ευχές για ένα χρόνο γεμάτο υγεία, χαρά και αγάπη.

Το σπάσιμο του ροδιού

Το ρόδι είναι σύμβολο αφθονίας, γονιμότητας και καλής τύχης. Σύμφωνα με την παράδοση όλη η οικογένεια πηγαίνει πρωί-πρωί στην εκκλησία και ο πατέρας έχει στην τσέπη του ένα ρόδι. Μόλις επιστρέψουν στο σπίτι, μπαίνει πρώτος στο σπίτι για να κάνει ποδαρικό, με

το ρόδι στο χέρι. Μόλις μπει με το δεξί, ρίχνει με δύναμη το ρόδι στο πάτωμα, έτσι ώστε να σπάσει και να πεταχτούν οι σπόροι του παντού και εύχεται «με υγεία, ευτυχία και χαρά το νέο έτος κι όσες ρώγες έχει το ρόδι, τόσες λίρες να έχει η τσέπη μας όλη τη χρονιά».

Οι κολόνιες στην Κεφαλονιά

Το βράδυ της παραμονής της Πρωτοχρονιάς οι κάτοικοι του νησιού μα και οι επισκέπτες κατεβαίνουν στους δρόμους του νησιού με μπουκάλια με κολόνιες στα χέρια,

ραίνουν ο ένας τον άλλον και τραγουδούν, «Ήρθαμε με ρόδα και με ανθούς να σας ειπούμε χρόνους πολλούς». Τέλος, ανταλλάσσουν και την τελευταία ευχή του χρόνου που είναι «Καλή Αποκοπή», δηλαδή με το καλό να αποχωριστούμε τον παλιό χρόνο.

Το έθιμο της βασιλόπιτας

Μια φορά κι έναν καιρό στη μακρινή Καισάρεια της Καππαδοκίας ζούσε ο Μέγας Βασίλειος, ένας επίσκοπος που αγαπούσε και βοηθούσε τους συνανθρώπους του. Ζούσαν ειρηνικά, όταν μια μέρα έφτασε στην πόλη ένας βάρβαρος στρατηγός και ζήτησε να του δώσουν όλο το χρυσάφι της Καισάρειας, αλλιώς θα κατέστρεφε την πόλη.

Ο Μέγας Βασίλειος προσευχήθηκε όλη τη νύχτα στον Θεό για να σωθεί η πόλη. Οι φτωχοί κάτοικοι της πόλης μάζεψαν ό,τι χρυσό είχε ο καθένας και τα παρέδωσαν για να σώσουν την πόλη και να σωθούν. Τότε εμφανίστηκε ο Άγιος Μερκούριος, ορμητικός καβαλάρης, κι έδιωξε τον στρατηγό και τους στρατιώτες του.

Έτσι σώθηκε η πόλη της Καισάρειας, μα ο Μέγας Βασίλειος βρέθηκε σε δύσκολη θέση! Θέλησε να

62 / 70 - 71

μοιράσει τα χρυσαφικά στους κατοίκους της πόλης και να πάρει ο καθένας ό,τι ήταν δικό του. Αυτό ήταν αδύνατον! Προσευχήθηκε, λοιπόν, ο Μέγας Βασίλειος να τον φωτίσει ο Θεός, τι να κάνει.

Την άλλη μέρα φώναξε τους διακόνους και έδωσε εντολή να ζυμώσουν μικρές πίτες και σε κάθε μία θα έβαζαν και λίγα χρυσαφικά. Όταν ετοιμάστηκαν, τις μοίρασε σαν ευλογία σε όλους τους κατοίκους της Καισάρειας. Η έκπληξή τους δεν περιγραφόταν, όταν κάθε οικογένεια έβρισκε μέσα στην μικροσκοπική πίτα τα χρυσαφικά της. Ήταν γι' αυτούς μια ξεχωριστή πίτα. Ήταν η βασιλόπιτα που χάριζε χαρά και ευλογία. Από τότε φτιάχνουν σε κάθε σπίτι και μια βασιλόπιτα με το φλουρί μέσα, την πρώτη

μέρα του χρόνου, τη μέρα του Αγίου Βασιλείου.

Έθιμα από όλο τον κόσμο Γαλλία

Την παραμονή των Χριστουγέννων τα παιδιά αφήνουν τα παπούτσια τους στο τζάκι και περιμένουν τον Père Noël, τον Πατέρα των Χριστουγέννων, να τους τα γεμίσει με δώρα. Το πρωί βρίσκουν ακόμα γλυκά, φρούτα, καρύδια και μικρά δωράκια κρεμασμένα στο Χριστου-

γεννιάτικο δέντρο. Στους καθεδρικούς ναούς της Γαλλίας γίνεται αναπαράσταση της γέννησης του Χριστού. Στη νότια Γαλλία, ένα μεγάλο κούτσουρο καίει στο τζάκι από τα Χριστούγεννα μέχρι και την Πρωτοχρονιά, έθιμο που συναντάμε και στη χώρα μας, γνωστό ως «Χριστόξυλο».

Kìna

Οι Κινέζοι στολίζουν χριστουγεννιάτικα δέντρα με πολύχρωμα στολίδια που έχουν κατασκευάσει από χαρτί. Τα παιδιά κρεμάνε βαμβακερές κάλτσες, περιμένοντας τον Λαμ Κουνγκ Κουνγκ, δηλαδή τον «Καλό γερο-πατέρα», να τους φέρει τα γλυκά και τα δώρα τους.

Ιαπωνία

Οι Ιάπωνες περιμένουν την παραμονή των Χριστουγέννων τον δικό τους Αϊ-Βασίλη, τον Χοτέισο, που έχει μάτια και πίσω από το κεφάλι του και κρατάει μία μεγάλη σακούλα με παιχνίδια.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- 1.** Παρατηρούμε προσεκτικά την εικόνα του Μεγάλου Βασιλείου στη σελ. 62 / 70. Μοιάζει καθόλου με τις εικόνες που γεμίζουν τις τηλεοράσεις μας και πολλές βιτρίνες τα Χριστούγεννα; Συζητώ τις παρατηρήσεις και τις ιδέες μου με όλη την τάξη.

- 2.** Διαβάσαμε πως ο Άγιος Βασίλειος είδε ότι οι συνάνθρωποί του βρίσκονταν σε δύσκολη θέση και σκέφτηκε πώς θα μπορούσε η κατάσταση να είναι διαφορετική. Σκέφτομαι: «Στη γειτονιά μου, θα ήθελα τα Χριστούγεννα να ήταν...».
- 3.** Δίνω τις δικές μου απαντήσεις για το πώς θα ήθελα να είναι η όψη, η ατμόσφαιρα και οι άνθρωποι της γειτονιάς μου τα Χριστούγεννα, και μοιράζομαι τις ιδέες μου με τον διπλανό ή τη διπλανή μου. Ύστερα, ανακοινώνουμε μαζί τις καλύτερες ιδέες μας σε όλη την τάξη.

- 4.** Από όλα τα χριστουγεννιάτικα παραμύθια που ξέρουμε, επιλέγουμε το αγαπημένο των περισσότερων στην τάξη και το παρουσιάζουμε σαν θεατρική παράσταση. Στην αφίσα που θα φτιάξουμε για την παράστασή μας, γράφουμε ποιος έγραψε το παραμύθι, από ποια χώρα είναι και γιατί το διαλέξαμε.
- 5.** Χωριζόμαστε σε ομάδες, η καθεμιά από τις οποίες διαλέγει να παρουσιάσει ένα από τα χριστουγεννιάτικα ήθη και έθιμα από όλο τον κόσμο που της έκαναν εντύπωση. Προσοχή: δεν πρέπει δύο ομάδες να διαλέξουν το ίδιο έθιμο!

Τα παιδιά: Η χαρά και η ελπίδα του κόσμου ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 5

Τα παιδιά είναι η χαρά και η ελπίδα του κόσμου. Ο ίδιος ο Χριστός,

ακόμη και ως μικρό παιδί, δεν έπαψε να είναι ο Θεός και ο σωτήρας του κόσμου. Αυτός ήταν που είπε ότι η Βασιλεία του Θεού ανήκει στα παιδιά και σε όσους ανθρώπους παραμένουν σαν τα παιδιά. Όλα τα παιδιά του κόσμου αξίζουν αγάπη και σεβασμό. Και σήμερα υπάρχουν παιδιά που χρειάζονται προστασία και φροντίδα. Τα παιδιά έχουν δικαιώματα που όλοι είναι ανάγκη να τα γνωρίζουμε και, κυρίως, να τα εφαρμόζουμε στην πράξη.

Ι. Το κάθε παιδί είναι χαρά

Τα χαρακτηριστικά των παιδιών
(χαρά, ενέργεια, ενθουσιασμός,
εμπιστοσύνη, δημιουργικότητα)

Τα παιδιά ζωγραφίζουν στον τοίχο

Τα παιδιά ζωγραφίζουν στον τοίχο
δυο καρδιές κι έναν ήλιο στη μέση.
Παίρνω φως απ' τον ήλιο
και φτιάχνω την αγάπη
και μου λες πως σ' αρέσει.

Τα παιδιά τραγουδούν μες στους
δρόμους

κι η φωνή τους τον κόσμο αλλάζει.
Τα σκοτάδια σκορπάνε κι η μέρα
λουλουδίζει
σαν ανθός στο περβάζι.

Ένα σύννεφο είν' η καρδιά μου
κι η ζωή μου γιορτή σε πλατεία.
Σ' αγαπώ κι ο απέραντος κόσμος
πόσο μοιάζει
με μικρή πολιτεία.

**Στίχοι: Μιχάλης Μπουρμπούλης,
Μουσική: Γιώργος Χατζηνάσιος**

Ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά

Ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά
έστω και για μια μέρα

ας τον δώσουμε να παίξουν
σαν ένα πολύχρωμο μπαλόνι
να παίξουν τραγουδώντας
ανάμεσα στ' αστέρια

ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά
σαν ένα τεράστιο μήλο,

σαν ψίχα ολόζεστου ψωμιού

να χορτάσουν μια μέρα τουλάχιστον

ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά
να μάθει έστω και για μια μέρα ο

κόσμος τη φιλία

τα παιδιά θα πάρουν απ' τα χέρια

μας τον κόσμο

θα φυτέψουν αθάνατα δέντρα.

Ναζίμ Χικμέτ

Φεύγουμε στην εξοχή

Στο μουράγιο ήτανε μαζεμένα τα παιδιά και μας περίμεναν. Ο Νόλης, ο Οδυσσέας και η μικρούλα Αυγή. Ξεφώνιζαν όλοι μαζί και, μόλις πατήσαμε το πόδι μας στη στεριά, βγάλανε κάτι σφυρίχτρες από καλάμι κι αρχίσανε να σφυρίζουν. Η θεία Δέσποινα, ο παππούς κι ο κυρ Αντώνης τραβήξανε μπροστά, με τα πράγματα, για τον Πύργο μας, και μεις ξοπίσω με τα παιδιά. Στον Πύργο μας περίμενε η Σταματίνα, που είχε έρθει μια μέρα πριν να καθαρίσει το σπίτι. Γρήγορα βγάλα-

με τα πέδιλά μας. Η Μυρτώ μάλιστα έδωσε μια στο δικό της, που πήγε και στάθηκε πάνω σ' ένα ράφι. [...] Τρέξαμε κάτω στο αμπέλι του παππού, όπου μας περίμεναν τα παιδιά. Δεν μπορούσαμε να τρέξουμε, γιατί τις πρώτες μέρες, ώσπου να σκληρύνουν οι πατούσες, τα πόδια πονούσαν από τις πέτρες και τ' αγκάθια. Δε θέλαμε όμως να φοράμε παπούτσια, για να μοιάζουμε πιότερο με τα παιδιά από τα τσαρδάκια. [...] Τα παιδιά, κάτω στ' αμπέλι, είχαν θρονιαστεί πάνω σε μια μεγάλη μυγδαλιά και μας περίμεναν. [...] Αρχίσαμε τα χοροπηδήματα και τα κλαδιά της μυγδαλιάς ανεβοκατέβαιναν σαν κούνια. Αν μας έβλεπε κανείς, θα ξεχώριζε πως η Μυρτώ κι εγώ δεν είμαστε από τα τσαρδάκια.

Τ' άλλα παιδιά είχανε κιόλας μαυρίσει. Τα χέρια τους και τα πόδια τους ξάσπριζαν από την αρμύρα της θάλασσας. Τα κατάμαυρα μαλλιά της Άρτεμης, εκεί κοντά στις ρίζες, είχανε γίνει σχεδόν ξανθά από τους ήλιους. Σε λίγες, όμως, μέρες θα 'μασταν και μεις έτσι, σαν «μαυροτσούκαλα», που λέει κι ο παππούς, και θα μιλούσαμε όπως μιλάνε στο Λαμαγάρι.

Άλκη Ζέη,
Το Καπλάνι της βιτρίνας

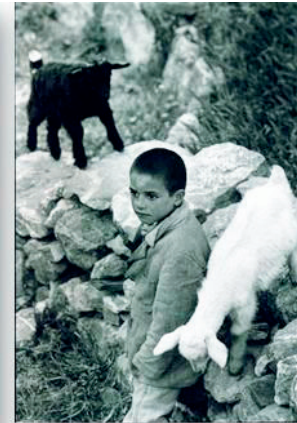
ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- 1.** Ζητώ τη βοήθεια της οικογένειάς μου για να φτιάξω ένα μικρό φωτογραφικό

άλμπουμ με τις σημαντικότερες στιγμές της ζωής μου ως τώρα. Φέρνω το άλμπουμ στην τάξη και το μοιράζομαι με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριάς μου.

2. Αναπαριστούμε θεατρικά ένα αγαπημένο παραμύθι με πρωταγωνιστές παιδιά στην τάξη.

Η παγκόσμια γλώσσα των παι- διών: Παιχνίδι, μουσική, τραγούδι, χο- ρός, παραμύθια

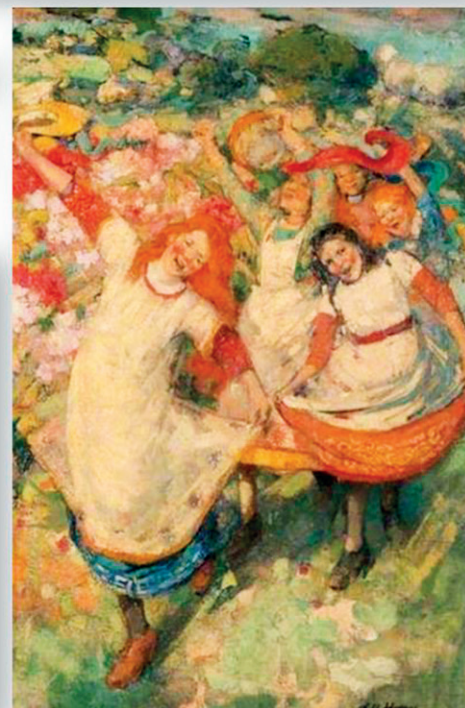

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- 1.** Αναζητούμε και βρίσκουμε ποια παιχνίδια έπαιζαν τα παιδιά στην αρχαία εποχή, και ποια παιχνίδια έπαιζαν οι παππούδες μας.
- 2.** Φτιάχνουμε κολάζ με φωτογραφίες παιδιών από όλο τον κόσμο.
- 3.** Βρίσκουμε, ακούμε και τραγουδάμε γνωστά παιδικά τραγούδια από διάφορες χώρες.
- 4.** Ποια παιχνίδια παίζουν τα συνομήλικά μας παιδιά σε άλλες χώρες, π.χ. στα Βαλκάνια;
- 5.** Ακούμε το μουσικό έργο του Ίγκορ Στραβίνσκι «Το πουλί της Φωτιάς».

- ↓ Την πρώτη φορά, το ακούμε ήσυχα και αφήνουμε τη μουσική να μας απορροφήσει και να μας εμπνεύσει.
 - ↓ Ο καθένας μας γράφει 10 λέξεις ή φράσεις πάνω σε αυτό που άκουσε.
 - ↓ Ακούμε άλλη μια φορά τη μουσική και προσπαθούμε να προσθέσουμε άλλες 10 λέξεις ή φράσεις στην προηγούμενη λίστα μας.
- 6.** Εκφράζουμε στην τάξη τις ιδέες μας για τη φράση «τα παιδιά είναι χαρά» και φτιάχνουμε στην τάξη μία σύνθεση με όργανα, χορό, παλαμάκια και κίνηση που αναπαριστούν αυτή τη φράση.

- 7. Μαθαίνουμε τραγούδια και χορούς από άλλες χώρες.**
- 8. Αφού δούμε προσεκτικά τους παρακάτω πίνακες, βρίσκουμε έναν τίτλο για κάθε έναν από αυτούς.**

II. Ο Ιησούς ως παιδί

**Ονοματοδοσία και περιτομή:
Ο Ιησούς παίρνει όνομα και γίνεται «γιος του Νόμου»**

Η περιτομή του Ιησού

Όταν συμπληρώθηκαν οχτώ μέρες (από τη γέννησή του), έκαναν στο παιδί περιτομή και του έδωσαν το όνομα Ιησούς, όπως δηλαδή το είχε ονομάσει ο άγγελος προτού ακόμα συλληφθεί στην κοιλιά της μάνας του.

Λκ 2, 21

Υπαπαντή: Ο Συμεών αναγνωρίζει τον Χριστό ως Θεό και Σωτήρα του κόσμου

Όταν ο Ιησούς έγινε σαράντα ημερών, η Μαρία και ο Ιωσήφ τον έφεραν στα Ιεροσόλυμα, στον ναό,

για να ευχαριστήσουν τον Θεό για το παιδί. Στον ναό, ζούσε από χρόνια πολλά, ένας ηλικιωμένος άνδρας. Τον έλεγαν Συμεών και ζούσε από μικρό παιδί με την προσδοκία του ερχομού του Μεσσία. Τα χρόνια περνούσαν κι η προσευχή του Συμεών και η παράκλησή του ήταν ίδια πάντα! «Αξίωσέ με, Θεέ μου, να δω τον λυτρωτή των ανθρώπων!».

Όταν η Μαρία και ο Ιωσήφ ήρθαν με το παιδί, ο Συμεών το πήρε στην αγκαλιά του και είπε: «Τώρα, Κύριε, μπορώ να πεθάνω ειρηνικά, γιατί πραγματοποίησες την υπόσχεσή σου. Ας πεθάνω, Κύριε, τώρα που αξιώθηκα να δω το Φως του κόσμου. Το είδα με τα ίδια μου τα μάτια: έστειλες τον Σωτήρα για όλους τους ανθρώπους!».

Λκ 2, 22-35

Παραδόσεις και έθιμα της γιορτής της Υπαπαντής (2 Φεβρουαρίου)

Σε πολλά μέρη της Ελλάδας από τα πολύ παλιά χρόνια, αλλά και τώρα, ο λαός κάνει προβλέψεις σε σχέση με τον καιρό. Οι γεροντότεροι έλεγαν πως ό,τι καιρό κάνει την ημέρα της Υπαπαντής, ο ίδιος

καιρός θα διαρκέσει για σαράντα μέρες. Σε πολλές περιοχές της Κρήτης οι άνθρωποι πίστευαν πως αν ο καιρός είναι καλός την ημέρα της Υπαπαντής, ο χειμώνας θα κρατήσει πολύ ακόμη. Στη Μακεδονία, την παραμονή των Χριστουγέννων οι νοικοκυραίοι έβαζαν στο τζάκι τους μια άσπρη πέτρα για να περάσει κατά πως έλεγαν η οικογένεια «άσπρη χρονιά». Τούτη την πέτρα, την άφηναν εκεί μέχρι της Υπαπαντής. Μετά την πήγαιναν στα χωράφια τους για να ξορκίσουν το χαλάζι. Η μέρα της Υπαπαντής, λοιπόν, ήταν σημαντική και σημαδιακή για τον καιρό που θα ακολουθούσε, άρα και για τη σοδειά των αγροτών. Γι' αυτό και ο λαός έλεγε:

Καλοκαίρια της Παπαντής,
μαρτιάτικος χειμώνας.
Παπαντούλα χιονισμένη
και τ' αμπάρια γιομισμένα.
Παπαντή καλοβρεμένη,
η κοφίνα γεμισμένη.

Δωδεκάχρονος Ιησούς: «Στο σπίτι του πατέρα μου»

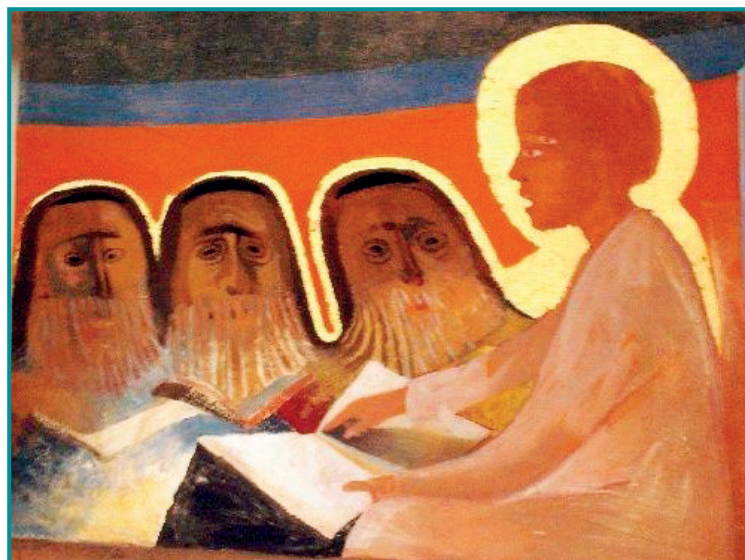
Κάθε χρόνο, στη γιορτή του Πά-
σχα, ο Ιωσήφ και η Μαρία πήγαιναν
στα Ιεροσόλυμα. Η γιορτή αυτή θύ-
μιζε στον ισραηλιτικό λαό την απε-
λευθέρωση των προγόνων τους

από τη δουλεία στην Αίγυπτο. Όταν ο Ιησούς έγινε δώδεκα χρονών, πήγε για πρώτη φορά στη Ιεροσόλυμα μαζί με τους γονείς του για τη γιορτή του Πάσχα. Από τη Ναζαρέτ ήρθαν στα Ιεροσόλυμα και πολλοί γνωστοί και συγγενείς του Ιωσήφ και της Μαρίας.

Όταν τέλειωσε η γιορτή και όλοι γύριζαν πίσω, ο Ιησούς έμεινε στην Ιερουσαλήμ. Ο Ιωσήφ και η Μαρία, όταν δεν τον είδαν, σκέφτηκαν: «Σίγουρα κάπου θα είναι με τους συγγενείς μας». Το βράδυ άρχισαν να τον γυρεύουν παντού. Επειδή δεν τον βρήκαν, γύρισαν στην Ιερουσαλήμ και τον αναζητούσαν. Ύστερα από τρεις μέρες τον βρήκαν στον ναό. Καθόταν ανάμεσα στους διδασκάλους του νόμου και τους άκουγε πώς μιλούσαν για τον Θεό. Τους

έκανε ερωτήσεις και, όταν εκείνοι τον ρωτούσαν, τους απαντούσε. Όλοι όσοι τον άκουγαν έμεναν έκπληκτοι με τη νοημοσύνη και τις απαντήσεις του.

Μόλις τον είδε η μητέρα του, έτρεξε κοντά του και του είπε: «Παιδί μου, γιατί μας το έκανες αυτό; Ο πατέρας σου κι εγώ σε αναζητούσαμε με πολλή αγωνία!». Ο Ιησούς τους απάντησε: «Γιατί με αναζητούσατε; Δεν ξέρατε ότι πρέπει να βρίσκομαι στο σπίτι του Πατέρα μου;». Εκείνοι, όμως, δεν κατάλαβαν τα λόγια που τους είπε.

Ο Ιησούς γύρισε μαζί τους στη Ναζαρέτ και ζούσε κοντά τους με υπακοή. Η μητέρα του όμως διατηρούσε μέσα στην καρδιά της αυτά τα λόγια που της είπε ο Ιησούς στον ναό. Ο Ιησούς μεγάλωνε και προόδευε όλο και περισσότερο στη σοφία και στη χάρη που είχε από τον Θεό.

Λκ 2, 41-52

Ο Δωδεκαετής (απόσπασμα)

Κάθε το Πάσχα πόρχεται,
λουσμένοι, στολισμένοι,
κι ο Ιωσήφ κι η Μαριάμ απ' το βαθύ
πουρνό
κινάν στα Ιεροσόλυμα, στη γη την
αγιασμένη,
και φέτος πουν' ο Ιησούς δώδεκα πια
χρονώ ...

Κι η Παναγιά, κι ο Ιωσήφ, κι ο Ιησούς
αγάλι
το δρόμο παίρνουν του Ναού, μη
βρουν ένα κελλί,
τη νύχτ' αυτή να γύρουνε για λίγο
το κεφάλι·
μα είναι πιασμένα τα κελλιά, κι είναι
γεμάτ' η αυλή ...

Σε κάποιαν άκρη στρώνουν το
φτωχικό τους σιάδι,
και, τα δισάκια βάνοντας
προσκέφαλα ψηλά,
μέσα στου μάγου αστρόφεγγου το
μυστικό σκοτάδι
μ' όλων των άλλων η αναπνοιά
γαλήνια τους κυλά...

Ωστόσο, ως μέρας έκαμαν απ' όταν
φύγαν δρόμο

η Παναγιά κι ο Ιωσήφ κι αλλάξανε
στρατί
μέσ' απ' τις άλλες συντροφιές,
γυρίζουνε με τρόμο,
δε βλέπουν πίσω το παιδί μ' αυτούς
να περπατεί ...
Γρήγορα αλλάζουν πάτημα· ρωτάνε
όποιονε βρούνε·
Κανείς δεν ξέρει τίποτα για ν'
απολογηθεί...
Τέλος και πάλι, αμίλητοι, χωρίς ν'
αργοπορούνε,
κινάν στα Ιεροσόλυμα, τι θα 'χει εκεί
σταθεί...

Άγρυπνοι ως είναι, νηστικοί, χωρίς ν'
αλλάξουν βήμα,
στο Ναό του Κύριου φτάνουνε την
 τρίτη τη βραδιά ...
«Αλί μου! Πώς μας έκαμες, παιδί

μου, τέτοιο κρίμα,
και στράγγισα απ' την έννοια μου»,
φωνάζει η Παναγιά...

Κι εκεί που ακέρια χαίρεται,
αιφνίδια από βαθιά της
νιώθ' η χλωμάδα
σ' όλα της τα μέλη ν' ανεβεί,
η προφητεία του Συμεών
σα ν' αντηχεί στ' αυτιά της:
«Κι εσέ, Μαρία, μες στην ψυχή
ρομφαία θα σε διαβεί!».

Άγγελος Σικελιανός

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Παρατηρούμε προσεκτικά το χαρακτικό του Ρέμπραντ «Ο Ιησούς Δωδεκαετής επιστρέφει από τον Ναό» (σελ. 88 / 79): Τι βλέπουμε; Τι σκεφτόμαστε; Τι άλλο θα θέλαμε να μάθουμε για την ιστορία που απεικονίζει;

III. Όλα τα παιδιά αξίζουν αγάπη, σεβασμό και φροντίδα

«Αν δεν γίνετε σαν τα παιδιά»

Οι μαθητές ήθελαν να ξέρουν ποιος είναι ανώτερος. Ο Ιησούς φώναξε τότε ένα παιδάκι, το έβαλε να σταθεί ανάμεσά τους και είπε: «Σας βεβαιώνω πως, αν δεν γίνετε σαν τα παιδιά, δε θα μπείτε στη βασιλεία του Θεού. Όποιος ταπεινώσει τον εαυτό του σαν αυτό το παιδί, αυτός είναι ο ανώτερος. Και όποιος δεχτεί ένα τέτοιο παιδί στο όνομά μου, δέχεται εμένα τον ίδιο. Όποιος γίνει αφορμή να κλονιστεί ένας απ' αυτούς τους μικρούς που πιστεύουν σε μένα, είναι προτιμότερο γι' αυτόν να πέσει στη θάλασσα».

Μτ 18, 1-6

«Αφήστε τα παιδιά να έρχονται σ' εμένα»

Μια μέρα, εκεί που ο Ιησούς δίδασκε, του έφεραν μερικά παιδιά για να τα ευλογήσει. Οι μαθητές όμως μάλωσαν αυτούς που του τα έφεραν. Όταν το είδε αυτό ο Ιησούς, αγανάκτησε και τους είπε: «Αφήστε τα παιδιά να έρχονται σ' εμένα. Μην τα εμποδίζετε. Γιατί η βασιλεία του Θεού ανήκει στους ανθρώπους που

είναι σαν κι αυτά. Σας βεβαιώνω πως όποιος δεν δεχτεί τη βασιλεία του Θεού σαν παιδί, δεν θα μπει σ' αυτήν». Και πήρε τα παιδιά στην αγκαλιά του και τα ευλογούσε βάζοντας τα χέρια του πάνω στο κεφάλι τους.

Μκ 10, 13-16

Τα παιδιά του κόσμου σήμερα

Τα παιδιά έχουν ανάγκη από προστασία. Έχουν και δικαιώματα, που όλοι πρέπει να τα γνωρίζουν και να φροντίζουν να εφαρμόζονται. Όμως, πολλά παιδιά αντί για αγάπη και φροντίδα γνωρίζουν την

αδιαφορία, την εγκατάλειψη ή και την εκμετάλλευση. Επίσης, οι πόλεμοι, η φτώχεια, η προσφυγιά κάνουν τα παιδιά να υποφέρουν.

Στην Αφρική, στην Ασία και σε άλλα μέρη του κόσμου, υπάρχουν χιλιάδες παιδιά που δεν έχουν πάει ποτέ σχολείο. Πολλά παιδιά δεν έχουν σπίτι, φαγητό και νερό, γιατί στην πατρίδα τους γίνεται διαρκώς πόλεμος. Πολλά είναι κι εκείνα που οι μεγάλοι τα αναγκάζουν να δουλεύουν σε σκληρές και ακατάλληλες δουλειές. Είναι κι άλλα που πεθαίνουν, γιατί δεν έχουν φάρμακα ακόμη και για την πιο απλή παιδική ασθένεια. Ωστόσο, τα παιδιά έχουν ανάγκη από προστασία. Έχουν δικαιώματα που όλοι πρέπει να τα γνωρίζουν και να τα εφαρμόζουν.

Η ευθύνη του πολιτισμένου κόσμου

Όταν και ένα μόνο παιδάκι πεθαίνει από την πείνα, τις στερήσεις και την έλλειψη περίθαλψης, όταν και ένα μόνο παιδί πεθαίνει ψυχικά στο περιθώριο, σε φριχτές συνθήκες διαβίωσης και δουλειάς, τότε ο «ουρανοξύστης» του πολιτισμού μας σωριάζεται σε κομμάτια και θρύψαλα. Και δυστυχώς δεν είναι για ένα μόνο παιδί ο έτσι ή αλλιώς θάνατος, αλλά για εκατοντάδες εκατομμύρια αγγέλους –όχι βέβαια με ροζ μαγουλάκια αγγέλου.

Αντώνης Σαμαράκης

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- 1.** Βγάζουμε μια φωτογραφία της τάξης μας στη διάρκεια ενός παιχνιδιού και τη συγκρίνουμε με φωτογραφίες παιδιών που παίζουν από άλλες ηπείρους και τις έχουμε βρει στο διαδίκτυο. Κολλάμε όλες τις φωτογραφίες σε ένα μεγάλο χαρτόνι και συζητάμε όσα παρατηρούμε.
- 2.** Παρατηρούμε προσεκτικά την εικόνα «Ο Ιησούς ευλογεί ένα παιδί», μικρογραφία από το Ευαγγελιστάριο 11ου αι. της Ι.Μ. Διονυσίου. Σε ομάδες σκεφτόμαστε και συζητάμε:

- ↓ Τι μπορεί να αντιλαμβάνονται, να σκέφτονται ή να νιώθουν τα πρόσωπα που εικονίζονται;
- ↓ Τι θα μπορούσαν ίσως να γνωρίζουν ή να πιστεύουν;
- ↓ Τι είναι αυτό για το οποίο πιθανόν να νοιάζονται και τι να φροντίζουν;

Η παιδική εργασία στον κόσμο. Οι αριθμοί της ντροπής

- ↓ Οι περιοχές του κόσμου, όπου εντοπίζεται έντονα το πρόβλημα της παιδικής εργασίας, είναι: Ασία, Αφρική, Λατινική Αμερική και Καραϊβική, Μέση Ανατολή.

- ↓ Και στην Ευρώπη συναντάμε το πρόβλημα της παιδικής εργασίας. Στη Γερμανία, αν και η νομοθεσία απαγορεύει την παιδική εργασία, 600.000 παιδιά εργάζονται. Στη Μεγάλη Βρετανία, στις εργατικές λαϊκές συνοικίες του Νότιου Λονδίνου περίπου το 40% των παιδιών εργάζονται.
- ↓ Κάθε χρόνο σε όλο τον κόσμο 22 χιλιάδες παιδιά πεθαίνουν από αιτίες που σχετίζονται με την εργασία.

Η ελληνική πραγματικότητα

Αντίθετα από ό,τι θα νόμιζαν πολλοί, το φαινόμενο των παιδιών που δεν πάνε στο σχολείο και εργάζονται δεν είναι άγνωστο και στην Ελλάδα. Βασικά δικαιώματα του παιδιού, όπως το δικαίωμα στη μόρφωση και το παιχνίδι, παραβιάζονται. Κάποια παιδιά δουλεύουν σε θορυβώδη και επικίνδυνα εργοστάσια, κάποια άλλα στα χωράφια από την αυγή ως το σούρουπο. Κάποια, μάλιστα, τραυματίζονται σοβαρά ή πεθαίνουν εξ αιτίας της εργασίας.

Τα δικαιώματα του παιδιού (Unicef 1989)

↓ Όλα τα παιδιά έχουν δικαιώματα, ανεξάρτητα από το ποια είναι, πού ζουν, τι κάνουν οι γο-

**νείς τους, τι γλώσσα μιλάνε,
ποια είναι η θρησκεία τους, αν
είναι αγόρια ή κορίτσια, ποιες
είναι οι παραδόσεις τους, αν
έχουν κάποια αναπηρία, αν είναι
πλούσια ή φτωχά. Κανένα παιδί
δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται
άδικα για κανένα λόγο.**

- ↓ Όλοι οι ενήλικες πρέπει να κά-
νουν αυτό που είναι καλύτερο
για τα παιδιά. Όταν οι μεγάλοι
παίρνουν αποφάσεις, πρέπει
να σκέφτονται τι συνέπειες θα
έχουν αυτές τους οι αποφάσεις
για τα παιδιά.**
- ↓ Όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα
να έχουν ένα όνομα και αυτό
πρέπει να αναγνωρίζεται επίση-
μα από το κράτος.**
- ↓ Όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα**

σε μια εθνικότητα (να ανήκουν σε μια χώρα).

- ↓ Όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα να λένε τη γνώμη τους και οι μεγάλοι να την ακούν και να την παίρνουν σοβαρά.
- ↓ Όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα να ανακαλύπτουν πράγματα και να μοιράζονται τις σκέψεις τους με άλλους, μιλώντας, ζωγραφίζοντας, γράφοντας ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο εκτός και αν αυτός βλάπτει ή προσβάλλει άλλους ανθρώπους.
- ↓ Όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα να διαλέγουν τους φίλους τους και να συμμετέχουν ή να φτιάχνουν ομάδες, φτάνει αυτό να μην βλάπτει άλλους.
- ↓ Όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα

στην καλύτερη δυνατή φροντίδα για την υγεία τους, καθαρό νερό να πιούν, θρεπτικό φαγητό, ένα καθαρό και ασφαλές περιβάλλον και τις πληροφορίες που θα τα βοηθήσουν να μείνουν υγιή.

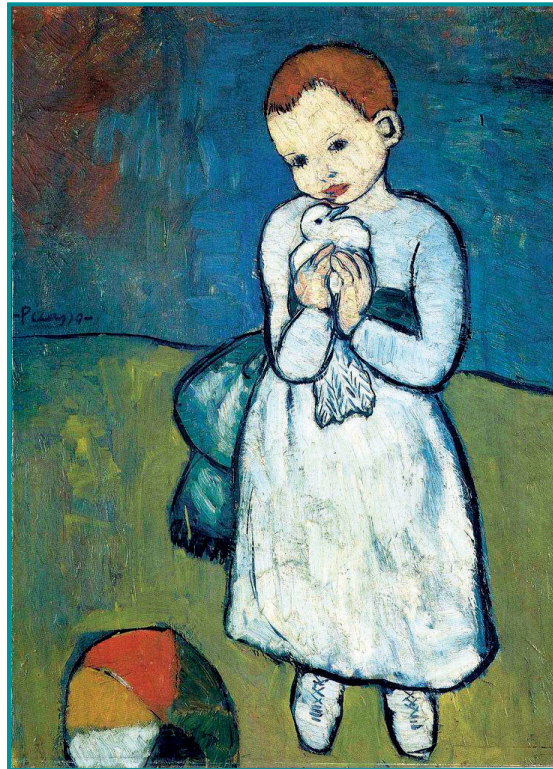
↓ Όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα στο παιχνίδι και στην ξεκούραση.

1. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ
2. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΟ ΟΝΟΜΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ
3. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
4. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ
5. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΜΟΡΦΩΣΗ
6. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΟ ΦΑΓΗΤΟ & ΝΕΡΟ
7. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ
8. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ & ΚΑΘΑ- ΡΙΟΤΗΤΑ
9. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ

10. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΚΦΡΑΣΗΣ

Αναφυλλητό

Τα παιδιά θέλουν παπούτσια
τα παιδιά θέλουν ψωμί
θέλουνε και φάρμακα
δούλεψε και συ.

Γέλα κλαίγε κι όλο λέγε
το παιδί: ζωή.

109 / 84 - 85

Τίποτ' άλλο, Ζωή.
Ζύμωνε στη σκάφη
πρώτο σου ζυμάρι, πρώτο σου ψωμί
ένα καλυβάκι μια μικρούλα αυλή
για το παιδί.

Ζύμωνε το χώμα με το δάκρυ δάκρυ
φτιάξε ένα χωμάτινο πουλί
να πετάει τη νύχτα και να κελαηδεί
για το παιδί.

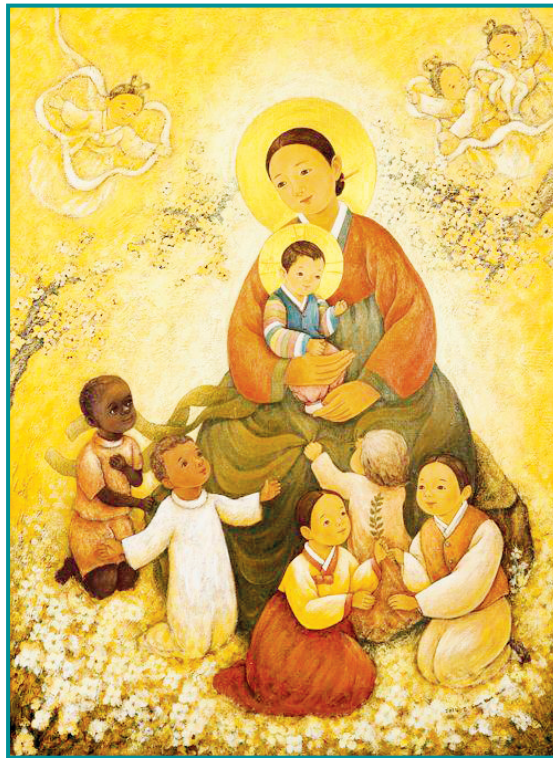
Τούτη είναι η ζωή μας
τούτο το μεγάλο, τίποτ' άλλο
γέλα κλάψε, πες ό,τι θες
Το παιδί ζωή: ζωή τίποτ' άλλο!

Γιάννης Ρίτσος

Τα παιδιά του κόσμου

Παναγιά μου, Παναγίτσα,
Που έχεις το Χριστό αγκαλίτσα
Πάρε στη χρυσή ποδιά σου
τα παιδιά της γης κοντά σου
άσπρα, κίτρινα, μαυράκια
όλα του Χριστού αδελφάκια
δίπλα στο Χριστό να τα έχεις
να μπορείς να τα προσέχεις.

Θέτη Χορτιάτη

Ο Παλιάτσος

Ένας παλιάτσος είμαι εγώ καλή σας
μέρα
Ξέρω να κλαίω, να γελάω, να πονώ
ξέρω να λέω την αλήθεια πέρα ως
πέρα
γι' αυτό μπορώ να σας το πω...
Τραγούδι λέω δυνατά
ν' ακούσουν όλα τα παιδιά
ν' ακούσει η πολιτεία
κι απ' το τραγούδι μου αυτό

112 / 85 - 86

παλιάτσοι άλλοι εκατό να βγουν
στην κοινωνία
Κι έτσι όλοι μαζί κι αντάμα
να τραγουδάμε τα δίκια της ζωής
να τραγουδάς κι εσύ απ' την πλατεία
να μάθεις φίλε μου σωστά να ζεις

Τραγούδι λέω δυνατά
ν' ακούσουν όλα τα παιδιά
ν' ακούσει η πολιτεία
κι απ' το τραγούδι μου αυτό
παλιάτσοι άλλοι εκατό να βγουν
στην κοινωνία

Ένας παλιάτσος είμαι εγώ
καλή σας μέρα...

Μέλπω Ζαρόκωστα

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- 1. Φτιάχνουμε ιστορίες: Βρίσκουμε από το διαδίκτυο φωτογραφίες παιδιών (προσφυγόπουλα, παιδιά Τρίτου κόσμου, εργαζόμενα παιδιά κ.ά.) και στη συνέχεια επινοούμε και παρουσιάζουμε ιστορίες για την κάθε μία από αυτές.**
- 2. Χωριζόμαστε σε δυο ομάδες. Η μια καταγράφει τα δικαιώματα των παιδιών και η άλλη σκέπτεται αν τα παιδιά έχουν και κάποιες υποχρεώσεις. Ποιες θα μπορούσαν να είναι αυτές; Στη συνέχεια εικονογραφούμε τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις σε κάρτες**

και φτιάχνουμε το δικό μας επιτραπέζιο παιχνίδι.

- 3.** Σκεφτόμαστε ο καθένας και η καθεμία: «Πόσο τηρούνται τα Δικαιώματα του Παιδιού για τα παιδιά της χώρας μας;». Συζητάμε τις σκέψεις μας σε δυάδες και μετά όλοι μαζί στην τάξη.
- 4.** Συζητάμε σε ομάδες για ένα παιδικό δικαίωμα από όσα μάθαμε. Κατόπιν, το παρουσιάζουμε στην τάξη με παντομίμα.

**Ποιος είναι ο Ιησούς Χριστός;
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 6
Ο Ιησούς ρώτησε τους μαθητές
Του: «Εσείς, ποιος λέτε ότι είμαι;».**

117 / 87

Ο Σίμων Πέτρος απάντησε: «Εσύ είσαι ο Χριστός, ο Υιός του ζωντανού Θεού» (Μτ 16, 15). Γνωρίζοντας τα Ευαγγέλια και την Παράδοση της Εκκλησίας, θα προσεγγίσουμε το πρόσωπο και το έργο του Ιησού Χριστού ως Θεανθρώπου.

Ι. Από την Καινή Διαθήκη

Έρθε στον κόσμο σαν ξένος

118 / 87 - 88

Τις μέρες εκείνες ο Καίσαρας Αύγουστος έβγαλε διάταγμα να απογραφτεί όλη η οικουμένη. Όλοι πήγαιναν, λοιπόν, να απογραφτούν, καθένας στον τόπο της καταγωγής του. Ανέβηκε κι ο Ιωσήφ από τη Ναζαρέτ, πόλη της Γαλιλαίας στην Ιουδαία, για να απογραφτεί στην πόλη Δαβίδ, που ονομάζεται Βηθλεέμ, γιατί καταγόταν από την οικογένεια και τη γενιά του Δαυίδ. Είχε μαζί του και τη Μαριάμ, τη μνηστή του, η οποία ήταν έγκυος. Τον καιρό που αυτοί ήταν εκεί, ήρθε η ώρα της Μαριάμ να γεννήσει, και γέννησε τον γιο της τον πρωτότοκο. Τον σπαργάνωσε και τον ξάπλωσε σ' ένα παχνί, γιατί δε βρήκε μέρος στο πανδοχείο.

Λκ 2, 1, 3 -7

Η σφαγή των νηπίων από τον Ηρώδη και η φυγή στην Αίγυπτο

Οι μάγοι ακολούθησαν το αστέρι κι αυτό τους οδήγησε στη Βηθλεέμ, όπου βρισκόταν το παιδί. Κι όταν οι μάγοι μπήκαν στο σπίτι, βρήκαν το παιδί με τη Μαρία, τη μητέρα του. Έπεσαν στη γη και το προσκύνησαν. Ύστερα του πρόσφεραν πολύτιμα δώρα: χρυσάφι, λιβάνι και σμύρνα.

Μετά έφυγαν από άλλο δρόμο

χωρίς να περάσουν από το παλάτι του Ηρώδη. Ο βασιλιάς Ηρώδης όταν κατάλαβε πως οι μάγοι τον εξαπάτησαν, θύμωσε πάρα πολύ. Έστειλε τότε στρατιώτες στη Βηθλεέμ και στη γύρω περιοχή για να σκοτώσουν όλα τα παιδιά από δύο χρονών και κάτω.

Τότε ο Θεός έστειλε στον Ιωσήφ έναν άγγελο, που παρουσιάστηκε στο όνειρό του και του είπε: «Σήκω αμέσως, πάρε το παιδί και τη μητέρα του και φύγε στην Αίγυπτο. Γιατί ο Ηρώδης θέλει να σκοτώσει το παιδί». Ο Ιωσήφ σηκώθηκε αμέσως, πήρε το παιδί και τη μητέρα του και μέσα στη νύχτα έφυγαν για την Αίγυπτο. Εκεί έμειναν ώσπου πέθανε ο Ηρώδης.

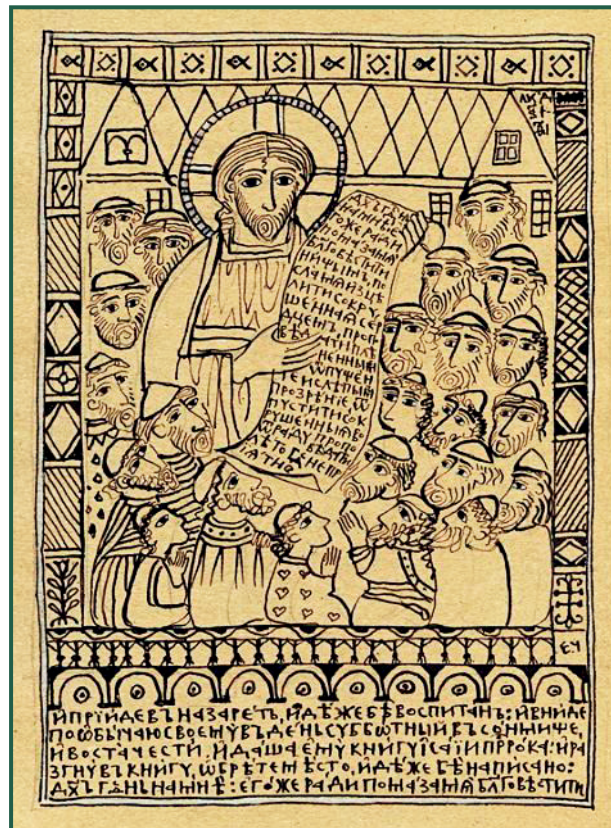
Τότε, πάλι ένας άγγελος εμφανίστηκε στον Ιωσήφ σε όνειρο και του είπε: «Σήκω, πάρε το παιδί και τη μητέρα του και γύρισε στη χώρα του Ισραήλ, γιατί πέθαναν όσοι ήθελαν να θανατώσουν το παιδί». Έτσι ο Ιωσήφ και η Μαρία με τον Ιησού επέστρεψαν στη χώρα τους. Ήρθαν και έμειναν στην πόλη Ναζαρέτ. Εκεί μεγάλωσε ο Ιησούς.

Μτ 2, 16, 13-16, 23

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Γράφουμε το φανταστικό ημερολόγιο του Ιωσήφ μετά την άφιξή του στην Αίγυπτο. Ποιες να ήταν οι σκέψεις, τα συναισθήματα και οι ανησυχίες του;

Ο αναμενόμενος Μεσσίας που όλοι προσδοκούσαν Όπως τον προανήγγειλαν οι προ- φήτες

Κι εσύ Βηθλεέμ, περιοχή του Ιού-
δα, δεν είσαι καθόλου ασήμαντη
ανάμεσα στις επιφανέστερες πό-
λεις του Ιούδα, γιατί από σένα θα
βγει αρχηγός, που θα καθοδηγήσει
τον λαό μου, τον Ισραήλ.

Μιχαίας 5, 12

Ο προφήτης Ησαΐας, 800 χρόνια πριν γεννηθεί ο Χριστός, είχε πει: «Γι' αυτό, ο ίδιος ο Κύριος θα σας δώσει σημάδι. Δείτε, η Παρθένος θα συλλάβει και θα γεννήσει γιο, και θα ονομαστεί Εμμανουήλ» (Ησαΐας 7, 14).

Ο Ιησούς στη συναγωγή της Ναζαρέτ

Ο Ιησούς επέστρεψε στη Ναζαρέτ. Το Σάββατο πήγε όπως συνήθιζε στη συναγωγή. Εκεί οι Ιουδαίοι προσεύχονταν και διάβαζαν τη Γραφή. Ο Ιησούς διάβασε δυνατά από το βιβλίο του προφήτη Ησαΐα που του έδωσαν: «Ο Θεός με έστειλε να αναγγείλω το χαρμόσυνο μήνυμα στους φτωχούς· στους αιχμαλώτους να κηρύξω λευτεριά και

στους τυφλούς ότι θα βρουν το φως τους». Τότε τους είπε ο Ιησούς: «Σήμερα βρίσκει την εκπλήρωσή της η προφητεία που μόλις ακούσατε». Όλοι συμφωνούσαν μαζί του και θαύμαζαν για τα γεμάτα χάρη λόγια που έβγαιναν από το στόμα του.

Λκ 4, 16-22

Η υποδοχή του Ιησού από το πλήθος στα Ιεροσόλυμα

Το πλήθος που είχε έρθει στα Ιεροσόλυμα για να γιορτάσει το

125 / 89 - 90

Πάσχα, όταν άκουσαν ότι έρχεται ο Ιησούς, πήραν κλαδιά φοινικιάς και βγήκαν από την πόλη να τον προϋπαντήσουν και φώναζαν: «Δόξα στον Θεό! Ευλογημένος αυτός που έρχεται σταλμένος από τον Κύριο! Ευλογημένος ο βασιλιάς του Ισραήλ!».

Ιω 12, 12-13

Ένας δάσκαλος που όλοι θαύμαζαν

Ενώ μιλούσε ο Ιησούς, κάποια γυναίκα από το πλήθος φώναξε δυνατά λέγοντας: «Χαρά στη μάνα που σε γέννησε και σε θήλασε!». Κι εκείνος είπε: «Πιο πολύ, χαρά σ' εκείνους που ακούν τον λόγο του Θεού και τον εφαρμόζουν!».

Λκ 11, 27

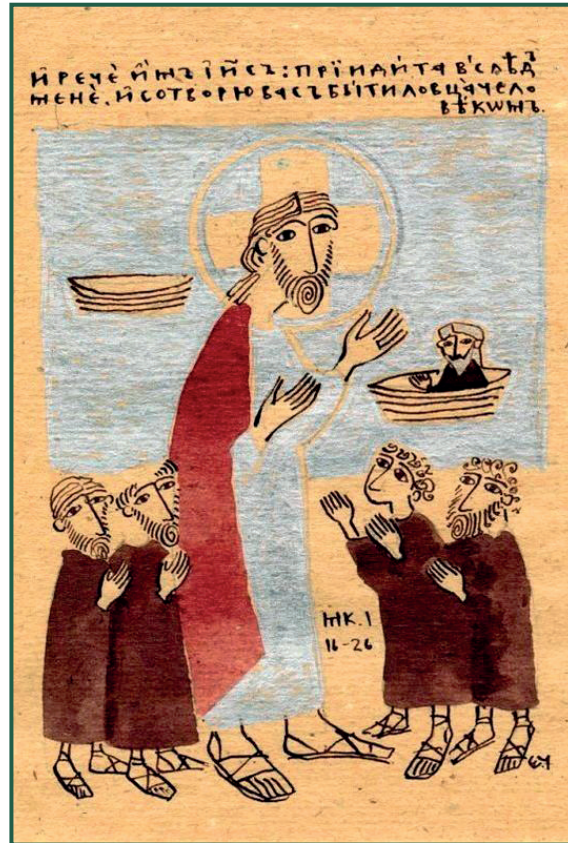

Την ημέρα ο Ιησούς δίδασκε στον ναό και τα βράδια πήγαινε και έμενε στο βουνό που ονομάζεται όρος των Ελαιών. Όλος ο κόσμος πήγαινε πρωί-πρωί στον ναό και τον περιέμενε για να τον ακούσει.

Λκ 21, 37-38

Κοντά σε όλους χωρίς διάκριση

Η κλήση του Λευί

Ο Ιησούς πήγε προς τη λίμνη. Καθώς προχωρούσε, είδε τον Λευί, τον γιο του Αλφαίου, να κάθεται στο τελωνείο και του λέει: «Ακολουθήσέ με». Κι εκείνος σηκώθηκε και τον ακολούθησε. Κι ενώ ο Ιησούς κι οι μαθητές του έτρωγαν στο σπίτι του Λευί, κάθονταν μαζί τους στο τραπέζι πολλοί τελώνες και αματωλοί. Οι

γραμματείς και οι Φαρισαίοι ρωτούσαν τους μαθητές του: «Γιατί τρώει και πίνει με τελώνες και αμαρτωλούς;». Κι ο Ιησούς που τους άκουσε τους λέει: «Δεν έχουν ανάγκη από γιατρό οι υγιείς αλλά οι άρρωστοι· δεν ήρθα να καλέσω σε μετάνοια τους δικαίους αλλά τους αμαρτωλούς».

Μκ 2, 13-17

Αγαπημένος φίλος

Ο Ιησούς αγαπούσε τη Μάρθα και τη Μαρία και τον αδελφό τους τον Λάζαρο. Όταν πέθανε ο Λάζαρος, η Μάρθα κλαίγοντας απαρηγόρητη, είπε στον Ιησού: «Αν ήσουν εδώ, Κύριε, δεν θα είχε πεθάνει ο αδελφός μου». Κι ο Κύριος της απάντησε: «Θα αναστηθεί ο αδελφός σου.

**Εγώ είμαι η ανάσταση και η ζωή.
Όποιος πιστεύει σε μένα, κι αν πε-
θάνει, θα ζήσει».**

Ιω 11, 5, 25-27

**Ο Ιησούς είχε πολλούς φίλους.
Ανάμεσα σ' αυτούς ήταν και άν-
θρωποι αμαρτωλοί που οι Φαρισαί-
οι τους περιφρονούσαν. Ο Ιησούς
όμως δεν έδιωχνε κανέναν. Ήξερε
ότι ο Θεός αγαπά όλους τους αν-
θρώπους και χαίρεται όταν αυτοί**

έρχονται κοντά του. Γι' αυτό έλεγε:
«Εγώ, δεν ήρθα για να κρίνω τον
κόσμο αλλά για να σώσω τον κό-
σμο».

Ιω, 12, 47

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- 1.** Είμαστε οι φίλοι και μαθητές του Ιησού και συζητάμε για τον δάσκαλό μας. Αποδίδουμε με θεατρικό τρόπο την παραπάνω σκηνή.
- 2.** Σε ένα μεγάλο χαρτί, σχεδιάζουμε το περίγραμμα της μορφής του Ματθαίου Λευί και το κολλάμε στον τοίχο. Γράφουμε μέσα στο περίγραμμα σκέψεις ή συναισθήματα του Ματθαίου Λευί και

έξω από αυτό τις σκέψεις και τα συναισθήματα των άλλων προσώπων της ιστορίας.

Αρνήσεις και κατατρεγμοί
«Τον έφεραν στην άκρη του βουνού για να τον ρίξουν στον γκρεμό»

Όταν τ' άκουσαν αυτά μέσα στη συναγωγή εξοργίστηκαν όλοι. Σηκώθηκαν τότε και έβγαλαν τον Ιη-

132 / 92

σου έξω από την πόλη και τον έφεραν ως την άκρη του βουνού, πάνω στο οποίο ήταν χτισμένη, για να τον ρίξουν στον γκρεμό. Αυτός όμως πέρασε απ' ανάμεσά τους και έφυγε.

Λκ 4, 28-30

Ζητούσαν να βρουν μια ψεύτικη κατηγορία σε βάρος του

Οι αρχιερείς και τα μέλη του ιουδαϊκού συνεδρίου ζητούσαν να βρουν μια ψεύτικη μαρτυρία σε βάρος του Ιησού, για να τον καταδικάσουν σε θάνατο. Παρουσιάστηκαν πολλοί ψευδομάρτυρες.

Μτ 26, 59-60

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- 1.** Χωριζόμαστε σε δυο ομάδες και δημιουργούμε παγωμένες εικόνες με θέμα «το πλήθος που υποδέχεται τον Χριστό στα Ιεροσόλυμα» και «το πλήθος που ακούει τη διδασκαλία του».
- 2.** Φτιάχνουμε μια ομαδική ζωγραφιά με θέμα ο Ιησούς διδάσκει το πλήθος. Ο καθένας ζωγραφίζει τον εαυτό του μέσα στο πλήθος, γράφοντας σε «συννεφάκι» τι θα ρωτούσε τον Χριστό ή τι θα του έλεγε.
- 3.** Παρουσιάζουμε θεατρικά μία σκηνή για το απόσπασμα από το Ευαγγέλιο του Ματθαίου (Μτ 26, 59-60).

II. Από την εικονογραφία Οι εικόνες του Δωδεκάορτου

«Δωδεκάορτο» ονομάζουμε τις δώδεκα πιο σημαντικές γιορτές της χριστιανικής Εκκλησίας που έχουν

σχέση με τη ζωή του Χριστού. Το Δωδεκάορτο βρίσκεται ζωγραφισμένο στο πάνω μέρος του τέμπλου του ναού. Στο Δωδεκάορτο συνήθως συμπεριλαμβάνονται οι παρακάτω εικόνες: Ευαγγελισμός, Γέννηση, Υπαπαντή, Βάπτιση, Μεταμόρφωση, Βαΐοφόρος, Ανάσταση Λαζάρου, Σταύρωση, Ανάσταση, Ανάληψη, Κοίμηση της Θεοτόκου και Πεντηκοστή.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

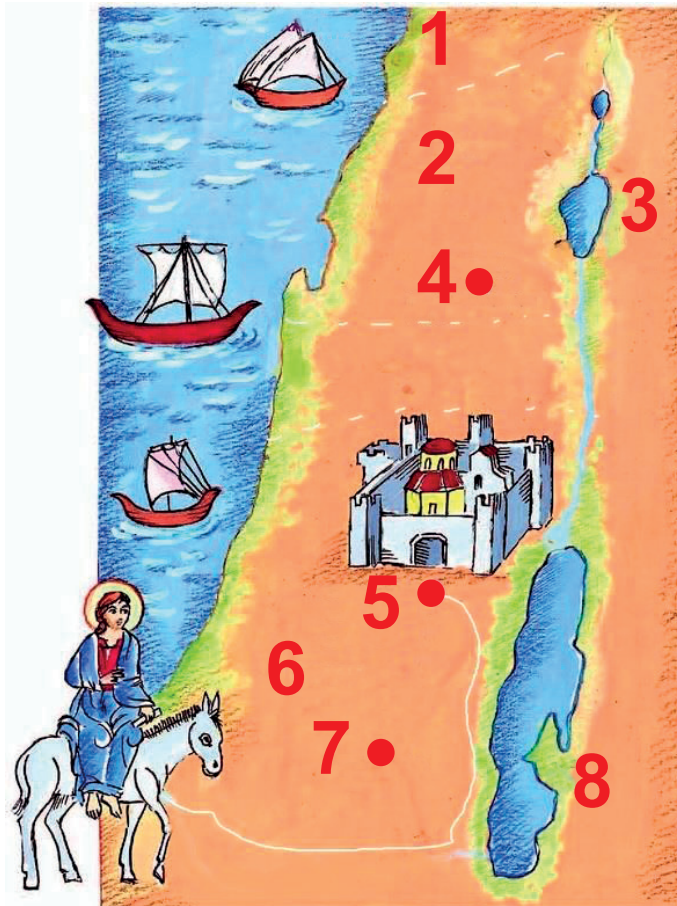
- 1.** Επισκεπτόμαστε έναν ναό. Στεκόμαστε μπροστά στο τέμπλο και παρατηρούμε τις δώδεκα εικόνες με τα σημαντικά γεγονότα που γιορτάζουμε από τη ζωή του Χριστού. Συζητάμε τι εικονίζει

κάθε εικόνα.

- 2.** Βάζουμε από έναν τίτλο σε κάθε εικόνα του Δωδεκάορτου.
- 3.** Φτιάχνουμε και κρεμάμε ένα πλαίσιο για το Δωδεκάορτο μέσα στην τάξη. Κατά τη διάρκεια της χρονιάς, συμφωνούμε να φτιάχνουμε και να κρεμάμε ζωγραφιές της κάθε γιορτής που έρχεται στην κατάλληλη θέση.
- 4.** Φτιάχνουμε ένα κολλάζ με εικόνες του Χριστού από όλο τον κόσμο, τις οποίες θα βρούμε στο διαδίκτυο.

III. Η Παλαιστίνη την εποχή του Χριστού

1. ΧΑΡΤΗΣ ΠΑΛΑΙΣΤΗΝΗΣ
2. ΓΑΛΙΛΑΙΑ
3. ΛΙΜΝΗ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΑΡΕΤ Ή ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΗΣ ΓΑΛΙΛΑΙΑΣ
4. Ναζαρέτ (Πρωτοξεκίνησε ο Χριστός το κήρυγμά του)
5. Ιερουσαλήμ (Η είσοδος του Χριστού την

Κυριακή των Βαΐων) **6. ΙΟΥΔΑΙΑ**
7. Βηθλεέμ (Γεννήθηκε ο Ιησούς)
8. ΝΕΚΡΑ ΘΑΛΑΣΣΑ

Στην Παλαιά Διαθήκη η Παλαιστίνη ονομάζεται «Γη της Επαγγελίας» ή «Γη Χαναάν». Γη της Επαγγελίας σημαίνει η χώρα στην οποία θα πραγματοποιηθούν όλες οι χαρούμενες αναγγελίες των προφητών. Μετά τον ερχομό του Χριστού, η Παλαιστίνη ονομάστηκε από τους χριστιανούς «Άγιοι Τόποι».

Στην εποχή του Χριστού η Παλαιστίνη βρισκόταν κάτω από την κυριαρχία των Ρωμαίων. Χωριζόταν σε τέσσερις μεγάλες επαρχίες: την Ιουδαία, τη Γαλιλαία, τη Σαμάρεια και την Περαία.

Ονομαστές στα Ευαγγέλια είναι οι λίμνες της: η Γεννησαρέτ που λέγεται και θάλασσα της Τιβεριάδας, η λίμνη όπου ψάρευαν οι Απόστολοι, και η Νεκρή Θάλασσα που τα νερά της είναι πολύ αλμυρά και πικρά. Στη Νεκρά Θάλασσα δεν υπάρχει ζωή και ύπαρξη και οι ακτές της είναι κατάξερες. Βρίσκεται 394 μέτρα κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας.

Ολόκληρη η γη της Παλαιστίνης είναι κατάσπαρτη με πολιτείες και χωριά που επισκέφτηκε ο Χριστός στα τριάντα τρία χρόνια που διήρκεσε η επίγεια ζωή του. Είναι η Ιερουσαλήμ, η Βηθλεέμ, όπου γεννήθηκε ο Χριστός, η Ναζαρέτ, όπου ανατράφηκε, η Ιεριχώ, η Αριμαθαία,

η Εμμαούς, η Βηθανία, η Καπερναούμ, η Κανά, η Ναΐν, η Τιβεριάς, η Χεβρών και πολλές άλλες.

Έρχου και ίδε

Σου είπα: έλα και θα δεις.

Έλα στη χώρα εκεί, στους κάμπους
πέρα,

που η γλύκα τ' ουρανού
ξεχειίλισε κι εχύθηκε στη γης.

Και στην ακρολιμνιά της Βηθσαιϊδά
εκεί θ' ακούσεις λόγια πιο γλυκά
κι από το θαλασσί της λίμνης

φίλντισι
στο δείλι του Μαγιού.

Μα τι να πρωτοπώ; Σου λέω, έλα και
θα δεις.

Θα δεις, θ' ακούσεις και θα νιώσεις
τα χείλη τ' ουρανού ν' αργοφιλούν

τη γης.

Ματθαίος Μουντές

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- 1.** Φτιάχνουμε και χρωματίζουμε ένα δικό μας χάρτη της Παλαιστίνης στην εποχή του Χριστού.
- 2.** Βλέπουμε το βίντεο «Η Παλαιστίνη σήμερα». Συζητούμε όσα μας έκαναν εντύπωση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟ- ΝΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΑ

[όλα τα μεταφρασμένα βιβλικά κείμενα αντλήθηκαν από την ιστοσελίδα της Αμερικανικής Βιβλικής Εταιρείας, πηγή: bibles.org]

- ↓ Άγγελου Σικελιανού, Λυρικός Βίος, τομ. Δ΄, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα ³1975.
- ↓ Άλκη Ζέη, Το καπλάνι της βιτρίνας, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα 2011.
- ↓ Ανθολόγια Δημοτικού Α΄- Β΄ τάξης και Γ΄- Δ΄ τάξης, 2006.
- ↓ Ανθολόγιο για τα παιδιά του Δημοτικού, μέρος τρίτο, Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων, 1975.
- ↓ Άννα Κωστάκου-Μαρίνη, Το Πάσχα της Αννούλας, εκδ. Παρουσία, Αθήνα 1994.

- ↓ Άννα Κωστάκου-Μαρίνη, Οι γιορτές του Αποστόλη, εκδ. Αρμός, Αθήνα, 2001.
- ↓ Άννα Κωστάκου-Μαρίνη, Η γιορτή του Σωτήρη, εκδ. Αρμός, Αθήνα 1996.
- ↓ Αυτόν τον κόσμο τον καλό (Ράβε ξήλωνε) - 1972, Στίχοι: Βασίλης Ανδρεόπουλος Μουσική: Σταύρος Ξαρχάκος.
- ↓ Αν όλα τα παιδιά της γης – 1997, Στίχοι: Γιάννης Ρίτσος Μουσική: Μίμης Πλέσσας.
- ↓ Γέροντος Πορφυρίου, Ανθολόγιο Συμβουλών, εκδ. Ι. Γ. Ησ. Μεταμορφώσεως Σωτήρος, Μήλεσι Ωρωπού 2010.
- ↓ Γαλάτεια Γρηγοριάδου-Σουρέλη, Δώσ' μου το χέρι σου, εκδ. Πατάκης, Αθήνα 2009.

- ↓ Γεώργιος Μέγας, Ελληνικές γιορτές και έθιμα της λαϊκής λατρείας, εκδ. Εστία, Αθήνα 2007.
- ↓ Γιάννης Ρίτσος, Ποιήματα 1930-1960 τ. Β', εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1961· Ποιήματα [1938-1971], Μικρό Αφιέρωμα, τόμος Δ', εκδ. Κέδρος, Αθήνα ¹⁰1984.
- ↓ Διονύσιος Σολωμός, Ποιήματα και πεζά, εκδ. Στιγμή, Αθήνα 1994.
- ↓ Εγώ κι εσύ μαζί - 1995 Στίχοι: Τζίμης Πανούσης Μουσική: Randy Newman, Αλκίνοος Ιωαννίδης & Τζίμης Πανούσης <https://www.youtube.com/watch?v=dgqhDkH3c>
- ↓ Έμιλυ Ντίκινσον, Έλα στον κήπο μου. Ποιήματα, (Ποίημα υπ' αρ. 324), εκδ. Αρμός, Αθήνα 2011.

- ↓ Ποιήματα, Μετάφρ. Μαρία Δαμόλη. Εκδόσεις «γιαλός», Αθήνα 2011.
- ↓ Θρησκευτικά Γ΄ τάξης Δημοτικού (1992).
- ↓ Θρησκευτικά Δ΄ τάξης Δημοτικού (1993).
- ↓ Θρησκευτικά Ε΄ τάξης Δημοτικού (1995).
- ↓ Θρησκευτικά ΣΤ΄ τάξης Δημοτικού (1995).
- ↓ Θρησκευτικά Γ΄ τάξης Δημοτικού (2006).
- ↓ Θρησκευτικά Δ΄ τάξης Δημοτικού (2006).
- ↓ Θρησκευτικά Ε΄ τάξης Δημοτικού (2006).
- ↓ Θρησκευτικά ΣΤ΄ τάξης Δημοτικού (2006).
- ↓ Μαρία Γουμενοπούλου, Γλυκό

τσαμπί σταφύλι, εκδ. Πατάκης,
Αθήνα 2002.

- ↓ Όλες του κόσμου οι Κυριακές,
Album: Χάρις Αλεξίου- 24 τρα-
γούδια (1977), Στίχοι: Παπαδό-
πουλος Λευτέρης, Μουσική: Νι-
κολόπουλος Χρήστος
- ↓ Κώστας Καρυωτάκης, Ελεγεία
και Σάτιρες, εκδ. Ιδεόγραμμα,
Αθήνα 1997.
- ↓ Κοτσαλίδου Δόξα, Ο καθρέπτης
μου, εκδ. Ελληνοεκδοτική, Αθή-
να 2013.
- ↓ Νανουρίσματα και άλλα Δημοτι-
κά τραγούδια και παιχνίδια για
παιδιά, εκδ. Θυμάρι, Αθήνα 1994.
- ↓ Κώστας Καρυωτάκης, «Κυρια-
κή», από τη συλλογή Ελεγεία
και σάτιρες, 1927.
- ↓ Κωστής Παλαμάς, Ανθολογία,

- εκδ. Πατάκης , Αθήνα 2011.
- ↓ Μια νέα αρχή (We are the world)
- Παιδική Χορωδία Σπύρου Λάμπρου, Στίχοι: Τ. Θεοδωρόπουλος, Μουσική: Lionel Richie.
 - ↓ Μοναχή Γαβριηλία, Ανακυκλώνω
- Για να μάθουμε να πετάμε, εκδ. Τάλαντο
 - ↓ Μουντές Ματθαίος, Τα παιδιά, από τη συλλογή του Νηπιοβαπτισμός, εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα 1992.
 - ↓ Ματθαίος Μουντές, Ιστορίες από τη Βίβλο, Καινή Διαθήκη, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1998.
 - ↓ Μαρίζα Ντεκάστρο, Βυζαντινή Τέχνη. Οδηγός για παιδιά, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 2001.
 - ↓ Μαρίζα Ντεκάστρο, Διαβάζοντας τις βυζαντινές εικόνες, εκδ. Νέοι

- Ακρίτες, Αθήνα 1992.**
- ↓ **Ο παλιάτσος, Μουσική: Νότης Μαυρουδής, Στίχοι: Μέλπω Ζαροκώστα, Ερμηνεία: Δήμητρα Ζαχαρίου και χορωδία (1ο βραβείο στον διεθνή διαγωνισμό παιδικών χορωδιών της Λισσαβόνας το 1990), Πρώτη Ερμηνεία: Παιδική Χορωδία Ωδείου Kodaly.**
- ↓ **Όσκαρ Ουάιλντ, Ο εγωιστής γίγαντας, εκδ. Μίνωας, Αθήνα 2011.**
- ↓ **Σπύρος Κοκκίνης, Σχολική ποιητική ανθολογία, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» Ι.Δ. Κολλάρου και Σιας Α.Ε. 1974.**
- ↓ **Τα παιδιά διαβάζουν τη Βίβλο, εκδ. Ελληνική Βιβλική Εταιρία, Αθήνα 2005.**

- ↓ Τα παιδιά ζωγραφίζουν, Στίχοι: Μιχάλη Μπουρμπούλη, Μουσική: Γιώργου Χατζηνάσιου.
- ↓ Τζέλα, Λέλα, Κόρνας και ο Κλεομένης, «Ένας ίσον Κανένας», Μουσική, Στίχοι: Φοίβος Δεληβοριάς <https://www.youtube.com/watch?v=6DHnW0gVmNg>
- ↓ Τζιάνι Ροντάρι, Φλυαρίες ανάμεσα στον ουρανό και τη γη, τ.1, εκδ. Τεκμήριο, Αθήνα 1986.
- ↓ Ρένα Καρθαίου, Ανθολόγιο για παιδιά του Δημοτικού, Μέρος πρώτο, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1975.
- ↓ Σίμωνος μοναχού, Η ζωοφιλία των αγίων και η αγιοφιλία των ζώων, εκδ. Άγιος Στέφανος, Αθήνα 2007.
- ↓ Σταλαγματιές της αγάπης του Θεού, εκδ. Ιεράς Μονής Χρυσοπηγής, Χανιά 2006.

↓ Φώτω Σκορδά, Το πρώτο Πάσχα,
Η ιστορία του βασιλιά της καρ-
διάς μας, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα
2008.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

- σ. 5 Η γέννηση του Χριστού,
Όλγα Σαλάμοβα, 2013
- σ. 7 Χριστούγεννα στον κόσμο.
Χριστούγεννα στο σπίτι μας,
Μπάμπης Πυλαρινός, Απλω-
μένα ρούχα, 2010
- σ. 10 Ότι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν,
υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν (Ησ 9, 6),
Hanna Varghese, 1998
- σ. 13 I Can Fly, Mary Blair
- σ. 13 κάρτα γενεθλίων
- σ. 17 Ευαγγελισμός της Θεοτόκου,
Έλενα Τσερκάσοβα

- σ. 18** Ο Ιωσήφ και η ετοιμόγεννη Παναγία αναζητούν κατάλυμα, Margherita Pavesi Mazzoni
- σ. 20** Η γέννηση του Χριστού, Capella Martorana (Santa Maria del Ammiralo, San Nicolas del Greci), Παλέρμο Ιταλίας, 1146-1151
- σ. 20** Η γέννηση του Χριστού, Έλενα Τσερκάσοβα
- σ. 22** Η προσκύνηση των μάγων, Έλενα Τσερκάσοβα
- σ. 22** Η προσκύνηση των μάγων, Άγιος Νικόλαος των ορφανών, 1310-20
- σ. 27** Τι σοι προσενέγκωμεν Χριστέ, Έλενα Τσερκάσοβα
- σ. 28** Η γέννηση του Χριστού, Μηνολόγιο του Βασιλείου ΙΙ, Vaticanus graecus, 1613

- σ. 32** Παραστάσεις της Γέννησης του Χριστού απ' όλο τον κόσμο
- σ. 36** Η γέννηση του Χριστού, Δομήνικος Θεοτοκόπουλος (El Greco), 1603-05
- σ. 37** Η γέννηση του Χριστού, φρέσκο από ναό της Μαυροκκλησιάς (Karanlik kilise) στο Κόραμα (Goreme) της Καππαδοκίας, 11ος αιώνας
- σ. 38** Παναγία η βρεφοκρατούσα, μεταξοτυπία από την Ιαπωνία, 1960
- σ. 39** Τσεγιέν (Cheyenne) Παναγία και Χριστός, Father John Giuliani, 1997
- σ. 41** Κάλαντα, Γιώργος Σικελιώτης
- σ. 44** Τα Κάλαντα ή ο Τυμπανιστής, Νικηφόρος Λύτρας, 1872

- σ. 47 Άγγελοι, Mary Blair**
- σ. 48 Buona Befana**
- σ. 55 Τα κάλαντα, Γεώργιος Κόρ-
δης**
- σ. 60 Ρόδια, Χρήστος Μποκόρος,
2000**
- σ. 62 Μέγας Βασίλειος, Σπύρος
Καρδαμάκης**
- σ. 69 Η αγία οικογένεια, Αφρο-
αμερικάνικα αγαλματίδια
(Narco), Macy's**
- σ. 69 Η αγία οικογένεια, χειροποίη-
τα αγαλματίδια από το Περού
ή τη Γκάνα**
- σ. 69 Η αγία οικογένεια, αγαλματί-
δια Εσκιμώων**
- σ. 71 Ο Χριστός και τα παιδιά, Έλε-
να Τσερκάσοβα**
- σ. 73 Over The Rainbow Town,
Iwona Lifsches**

- σ. 74** Ταλιθά κουμ - Ο πιστεύων εις
εμέ έχει ζωήν αιώνιον (Ιω 11,
25), Fadi Mikhail
- σ. 76** Γυρίζω πίσω..., Μπάμπης
Πυλαρινός, Γιορτή 2008
- σ. 80** Σύνθεση με φωτογραφί-
ες παιδιών που παίζουν (οι
ασπρόμαυρες είναι από το
βιβλίο A Greek Portfolio του
Κωνσταντίνου Μάνου)
- σ. 83** Σύνθεση με πίνακες των:
Α. Edelfed (Αγόρια παίζουν
στην ακρογιαλιά), Atkinson
Hornel (Χορός της Άνοιξης),
C. Larsson (Χριστούγεννα), Γ.
Ιακωβίδη (Παιδική συναυλία)
- σ. 85** Η Υπαπαντή του Χριστού,
Έλενα Τσερκάσοβα
- σ. 88** Ο Ιησούς δωδεκαετής επι-
στρέφει από τον Ναό (χαρα-
κτικό), Ρέμπραντ, 1654

- σ. 90** Ο Ιησούς δωδεκαετής διδάσκει στο Ναό, Μουσείο Σύγχρονης Εκκλησιαστικής Τέχνης στην Εκκλησία του Αγίου Hugues de Chartreuse της Γαλλίας, Jean-Marie Pirot-Arcabas, 1971
- σ. 94** Ο Ιησούς δωδεκαετής, Έλενα Τσερκάσοβα
- σ. 95** Ο Ιησούς ευλογεί ένα παιδί, μικρογραφία από το Ευαγγελιστάριο 11ου αι. της Ιεράς Μονής Διονυσίου Αγίου Όρους
- σ. 97** Αφήστε τα παιδιά να έρχονται σ' εμένα, Έλενα Τσερκάσοβα
- σ. 98** Προσφυγάκι περνά τον φράκτη που χωρίζει τη Συρία με την Τουρκία, φωτογραφία Λευτέρης Πιταράκης, AP 2015

- σ. 103** Ο Ιησούς με παιδιά από την Κίνα
- σ. 109** Το παιδί με το περιστέρι, Πάμπλο Πικάσσο, 1901
- σ. 111** Η Παναγία της ειρήνης, Παρεκκλήσιο των Μαρτύρων Danggogae (Κορέα), Catherine Shim Sun-hwa, 2003
- σ. 112** Παιδί, Γιάννης Ζήκας
- σ. 117** Ιησούς ο Σωτήρας, Αντρέι Ρουμπλιώφ, 1410-20
- σ. 118** Η γέννηση του Χριστού, Caudio Pastro
- σ. 120** Η φυγή στην Αίγυπτο, Caudio Pastro
- σ. 123** Ο Ιησούς στη συναγωγή της Ναζαρέτ, Έλενα Τσερκάσοβα
- σ. 125** Βαϊφόρος, Έλενα Τσερκάσοβα

- σ. 127** Η επί του όρους ομιλία,
Έλενα Τσερκάσοβα
- σ. 128** Η κλήση των πρώτων μα-
θητών (Μκ 1, 16-26), Έλενα
Τσερκάσοβα
- σ. 130** Ο Ιησούς και ο Ζακχαίος,
Έλενα Τσερκάσοβα
- σ. 132** Βαϊφόρος (λεπτομέρεια),
καθεδρικός ναός Κοιμήσε-
ως της Θεοτόκου στη Μονή
Αγίου Κυρίλλου Βělozerský.
1497
- σ. 135** Σύνθεση με εικόνες από το
Δωδεκάορτο, Θεοφάνης ο
κρητικός, Ιερά Μονή Σταυ-
ρονικήτα Αγίου Όρους
- σ. 138** Σύνθεση με εικόνες του Χρι-
στού: ψηφιδωτό από την
Αγία Σοφία (Κωνσταντινού-

- πολη), εγκυαυατικὴ ἀπὸ τὴν
Ιερὰ Μονὴ τῆς Αγίας Αικατε-
ρίνης Σινά, φορητὴ τοῦ Θεο-
φάνη τοῦ Κρητικοῦ, πίνακας
«Christ» τοῦ Odilon Redon,
πίνακας «Portrait du Christ»
τοῦ Rembrandt καὶ τοῦ El
Greco «Ο Χριστὸς ευλογῶν»
σ. 139 χάρτης τῆς Παλαιστίνης
σ. 139 καὶ πλῆθος τῶν ἰχθύων
πολύ (Ιω 21, 1-14), Έλενα
Τσερκάσοβα
σ. 143 Η Ανάσταση 2, Μπάμπης
Πυλαρινός
σ. 144 Ο Ιησοῦς καὶ ἡ Σαμαρείτισ-
σα, Caudio Pastro

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 2ου ΤΟΜΟΥ

**4. Τα Χριστούγεννα
Ο Θεός γίνεται άνθρωπος**

**5. Τα παιδιά
Η χαρά και η ελπίδα του
κόσμου**

6. Ποιος είναι ο Ιησούς Χριστός;

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.